

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет
Кафедра безпеки, правоохоронної діяльності та фінансових розслідувань

НАТАЛІЧ Вікторія Володимирівна

**Діагностування стану фінансової безпеки
суб'єктів господарювання / Diagnosing the state of
financial security of economic entities**

спеціальність: 073 - Менеджмент
освітньо-професійна програма - Управління фінансово-економічною безпекою

Випускна кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
МФЕБм-21
В. В. Наталіч

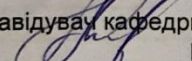

Науковий керівник:
к.е.н., доцент О. В. Баранецька

Випускну кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" "____" 20__ р.

Завідувач кафедри

Н. Б. Москалюк

56

27.11.19

ТЕРНОПІЛЬ - 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ.....	6
1.1. Сутність, значення та функціональні аспекти фінансової безпеки суб'єктів господарювання.....	6
1.2. Характеристика категоріального апарату фінансової безпеки суб'єктів господарювання.....	12
1.3. Методичні підходи до діагностування фінансової безпеки господарюючих суб'єктів.....	21
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВІДІ- САНРАЙЗ».....	34
2.1. Аналітична характеристика показників фінансової безпеки ТОВ «Віді-Санрайз».....	34
2.2. Механізм забезпечення та діагностика стану фінансової безпеки господарюючого суб'єкта.....	50
Висновки до розділу 2.....	57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВІДІ-САНРАЙЗ».....	58
3.1. Діагностика фінансової безпеки суб'єктів господарювання як інструмент ефективного управління його розвитком.....	58
3.2. Стратегія фінансової безпеки суб'єктів господарювання в контексті покращення її стану.....	66
Висновки до розділу 3.....	75
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Актуальність дослідження. Необхідність вирішення проблем, з якими зіткнулися суб'єкти господарювання в Україні внаслідок фінансово-економічних дисбалансів, зробило забезпечення фінансової безпеки надзвичайно актуальним питанням. У зв'язку з цим перед економістами та менеджерами виникло завдання перегляду існуючих принципів і підходів до управління фінансовою безпекою та їхнє вдосконалення з урахуванням нових вимог, які висуває нестабільне зовнішнє середовище функціонування господарюючих суб'єктів. Одними з таких вимог є оперативність і результативність управлінських рішень, що можна забезпечити на основі використання сучасних інструментів управління, до яких відноситься і діагностування.

Результати досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених свідчать, що для господарюючого суб'єкта важливішим є не уникнення загрози взагалі, а вміння її вчасно і точно передбачити для того, щоб вжити необхідні заходи. Це стосується тих суб'єктів господарювання, фінансово-господарська діяльність яких знаходиться у кризовому стані, так і успішно працюючих. Тому необхідним є створення системи управління фінансовою безпекою з безперервною діагностикою стану середовища та місця господарюючого суб'єкта в ньому, оскільки метод прийняття управлінських рішень виключно на основі інтуїції в умовах зростаючої конкуренції не може забезпечити максимально ефективного функціонування суб'єктів господарювання.

Метою дослідження є розроблення науково-методичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення діагностування стану фінансової безпеки суб'єктів господарювання на основі дослідження особливостей діяльності.

Реалізація мети дослідження зумовила об'єктивну необхідність виявлення і розв'язання наступного комплексу **завдань**:

➤ охарактеризувати сутність, значення та функціональні аспекти фінансової безпеки суб'єктів господарювання;

- здійснити характеристику категоріального апарату фінансової безпеки суб'єктів господарювання;
- відобразити методичні підходи до діагностування фінансової безпеки господарюючих суб'єктів;
- здійснити аналітичну характеристику показників фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз»;
- охарактеризувати механізм забезпечення та здійснити діагностику стану фінансової безпеки господарюючого суб'єкта;
- опрацювати питання щодо діагностики фінансової безпеки суб'єктів господарювання як інструменту ефективного управління його розвитком;
- окреслити стратегію фінансової безпеки суб'єктів господарювання в контексті покращення її стану.

Підставою та вихідними даними для проведення дослідження є гіпотеза про необхідність застосування методу балів, що ґрунтується на індикаторному підході оцінки фінансової безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес діагностування стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних підходів до діагностики фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи використовувалися такі методи: порівняння, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, графічний, розрахунковий, монографічний, узагальнення, систематизації.

Теоретико-інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти України, матеріали монографій, періодичних видань, збірки наукових статей і тез доповідей, Інтернет-ресурси, інформаційні та статистичні дані ТОВ «ВіДі-Санрайз».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у виробленні рекомендацій щодо оцінювання рівня фінансової безпеки господарюючого

суб'єкта на основі застосування скоригованих методів оцінки, зокрема рангового методу (методу балів), діагностування стану фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» та конкретизації шляхів її зміцнення.

Практична цінність результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути апробовані в практичній діяльності ТОВ «ВіДі-Санрайз».

Апробація результатів дослідження. Окремі результати роботи відображенні у збірнику тез доповідей Всеукраїнської науковопрактичної конференції «Економічна безпека: детермінанти та механізми забезпечення» (м. Тернопіль, 5 – 6 квітня 2019 р.)

Структура магістерської роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У першому розділі роботи досліджено теоретичні основи фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

У другому розділі роботи здійснено аналіз фінансових показників-індикаторів і діагностування стану фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз».

У третьому розділі роботи охарактеризовано шляхи зміцнення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз».

Загальний обсяг роботи – 86 сторінок. Робота містить 7 таблиць, 38 рисунків, список використаних джерел складається з 65 позицій.

РОЗДІЛ 1

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

1.1. Сутність, значення та функціональні аспекти фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Саме поняття «безпека» в сучасному науковому середовищі є одним із найскладніших і неоднозначних. Це пояснюється тим, що, по-перше, наука про безпеку ще до кінця не оформилась і не має чітко сформованого теоретико-методичного базису, по-друге, існування постійних деструктивних чинників та ризиків, які впливають на формування геополітичного та гео економічного середовища роблять його надто мінливим і нестабільним, внаслідок чого породжуються численні загрози та проблеми. Тому закономірно, що зростання різноманітних глобалізаційних викликів сучасності, які створюють небезпечні умови існування та стабільного функціонування людської цивілізації, державних утворень, суспільства, господарюючих суб'єктів, особистості, активізували спалах інтересу до проблематики забезпечення безпеки на усіх її ієрархічних рівнях з боку владних структур, наукових діячів та громадскості загалом.

Проблематика безпеки займає статус найвищого пріоритету в державній політиці, тому вона виступає предметом дослідження суб'єктів різноманітних сфер діяльності: політологів, правознавців, економістів, психологів, філософів, представників державних органів виконавчої влади і т.д., які вбачають у ній «визначальний чинник у збереженні, стійкому функціонуванні і стабільному розвитку» [56, с. 82].

Підходи до розгляду поняття безпеки відображено на рис. 1.1.

Екстраполюючи поняття безпеки на підприємницький сектор, і беручи до уваги різноманітні загрози, деструктивні чинники, гібридні виклики, що поглиблюють та пролонгують процеси фінансово-економічної нестабільності, вище обумовлений термін можна визначити як забезпечення

належного рівня захищеності життєдіяльності підприємства від безлічі екзогенних та ендогенних загроз і небезпек, внаслідок чого можливо досягти поставленої мети та реалізувати окреслені фінансово-економічні інтереси.

Рис. 1.1. Узагальнення поняття безпеки

Примітка. Побудовано автором

Однією з важливих умов забезпечення стійкого та стрімкого розвитку господарюючих суб'єктів і формування позитивних фінансових результатів їх діяльності є існування ефективної системи фінансової безпеки. В процесі аналізу літературних джерел визначено, що в економічній теорії фінансову безпеку суб'єктів господарювання трактують у таких аспектах: 1) як одну з складових економічної безпеки; 2) як самостійно існуючий об'єкт управління.

З метою здійснення ґрунтовного дослідження змісту поняття «фінансова безпека суб'єкта господарювання», варто розглянути наукові підходи учених щодо обґрунтування даного феномена (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Сутність поняття «фінансова безпека суб'єкта господарювання»

Як стан захищеності фінансових інтересів суб'єкта господарювання	<p>Кількісно й якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність пріоритетних збалансованих фінансово-економічних інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному та перспективному періодах [5, с. 24].</p> <p>Стан, що забезпечує захищеність фінансових інтересів суб'єкта господарювання від внутрішніх та зовнішніх загроз і створює потрібні фінансово-економічні передумови з метою стійкого розвитку в поточному і довгостроковому періодах [36, с. 28].</p> <p>Захищеність фінансових інтересів господарюючих суб'єктів на усіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їхніх власних потреб та виконання фінансових зобов'язань [22].</p>
Як стан ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання	<p>Здатність суб'єкта господарювання здійснювати свою господарську, зокрема і фінансову діяльність, ефективно та стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і конкретних заходів фінансового характеру, які мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити їх належний рівень, нейтралізувати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища [18].</p> <p>Захист від можливих фінансових витрат та попередження банкрутства суб'єкта господарювання, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів [17; 47, с. 22].</p> <p>Стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів суб'єкта господарювання, виражений в найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних та оборотних засобів суб'єкта господарювання, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами суб'єкта господарювання, також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства та перспектив його технологічного і фінансового розвитку [2; 15; 57, с. 372].</p>
Як здатність суб'єкта господарювання самостійно розробляти та проводити фінансову стратегію	<p>Здатність суб'єкта господарювання самостійно розробляти та провадити фінансову стратегію, відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії, в умовах невизначеного й конкурентного середовища; такий стан підприємства, що дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стабільність, платоспроможність та ліквідність у довгостроковому періоді; забезпечує достатню фінансову незалежність; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення; здатен протистояти існуючим й виникаючим небезпекам, які прагнуть завдати фінансової шкоди підприємству чи змінити всупереч бажанню структуру власного капіталу, чи примусово ліквідувати підприємство; забезпечує достатню гнучкість при прийнятті фінансових рішень; захищає фінансові інтереси власників суб'єкта господарювання [13, с. 101].</p>

	Продовження табл. 1.1
	Здатність суб'єкта господарювання самостійно розробляти та проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії в умовах невизначеного та конкурентного середовища; граничний стан фінансової стійкості, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується спроможністю підприємства протистояти внутрішнім й зовнішнім загрозам [40, с. 14].
Як діяльність із управління ризиками	Діяльність із управління ризиками і захисту інтересів суб'єкта господарювання від зовнішніх та внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва і зростання його власного капіталу в поточній та стратегічній перспективах [25, с. 26].
Комплексно	Важлива складова частина економічної безпеки суб'єкта господарювання, яка базується на незалежності, ефективності та конкурентоспроможності фінансів підприємства, що відображається через систему критеріїв та показників його стану, які характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів та наявність необхідних грошових резервів, фінансову стійкість (стабільність); рівні забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб й виконання існуючих зобов'язань; якістю фінансових інструментів та послуг, що запобігає негативному впливу можливих прорахунків і прямих зловживань на фінансовий стан підприємства; ступенем захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин [53, с. 142].
	Комплексна характеристика фінансів, здатність суб'єкта господарювання у повній мірі задовольняти власні потреби, інтереси власників й інших учасників фінансових відносин. При цьому, фінанси підприємства безпосередньо характеризуються можливістю нормально створювати та розподіляти вартість продукції, робіт, послуг, утворювати доходи та прибутки, здійснювати необхідні витрати, формувати, розподіляти й використовувати фінансові ресурси і т.д. [9, с. 15].
	Динамічний фінансовий стан суб'єкта господарювання, який характеризується стабільною захищеністю його пріоритетних фінансових інтересів від ідентифікованих ендогенних та екзогенних загроз і здатністю забезпечувати реалізацію своїх фінансових інтересів, місій й завдань, а також особистий розвиток достатніми фінансовими ресурсами [35, с. 4].

Всі фінансові відносини господарюючого суб'єкта поділяються на внутрішні й зовнішні.

До зовнішніх фінансових відносин господарюючого суб'єкта належать [32]:

➤ відносини обміну (взаємовідносини між суб'єктами господарювання, у вигляді розрахунків із постачальниками та покупцями) і відносини розподілу (взаємовідносини із бюджетом – платежі й асигнування;

- взаємовідносини із фондами цільового призначення – внески та надходження;
- взаємовідносини із страховими компаніями – страхові платежі та страхові відшкодування;
- взаємовідносини із банками – відкриття і ведення рахунків, зберігання коштів на депозитах, отримання й погашення кредитів, отримання й сплата відсотків і т.д.;
- взаємовідносини із інституціями фінансового ринку – розміщення власних цінних паперів й інвестування тимчасово вільних коштів;
- взаємовідносини із галузевими й корпоративними органами – внески в централізовані фонди й надходження з них.

Внутрішні фінансові відносини господарюючого суб'єкта мають розподільний характер й включають:

- розподіл доходу та формування прибутку;
- розподіл чистого прибутку та його використання;
- формування і використання амортизаційних відрахувань;
- утворення і використання фондів підприємств.

Виділяють такі структурні елементи фінансової безпеки господарюючих суб'єктів: кредитну, грошову, інвестиційну, фондову, бюджетно-податкову і страхову (рис. 1.2).

Кожна зі складових елементів фінансової безпеки підприємства повина забезпечувати високий рівень фінансової безпеки та створювати деякі умови для протидії деструктивним чинникам й загрозам внутрішнього і зовнішнього характеру.

Рис. 1.2. Складові фінансової безпеки суб'єкта господарювання

Примітка. Побудовано автором

На сьогодні, фінансова безпека господарюючих суб'єктів може бути забезпечена лише в тому разі, якщо буде визначена та побудована адекватна схема ідентифікації та нейтралізації загроз і небезпек.

1.2. Характеристика категоріального апарату фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Безпекознавчими дефініціями, які формують категоріальний апарат фінансової безпеки суб'єктів господарювання є: об'єкт, суб'єкт, предмет, ризик, небезпека, загроза, індикатор, механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання, концепція, стратегія забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, фінансові інтереси.

Окремі безпекознавчі категоріальні поняття обгрунтовано на рис. 1.3.

Загроза є найвищим ступенем вірогідності перетворення небезпеки з можливості на дійсність, висловленим наміром одних суб'єктів завдати шкоди іншим, демонстрацією готовності здійснити насилля з метою завдання шкоди [56]. Під загрозою розуміють конкретну чи безпосередню форму небезпеки на стадії переходу з можливості в реальність, що характеризується сукупністю несприятливих умов і факторів у відповідних сферах і видах та конкретизується відповідною формою прояву й способом впливу, наслідки яких можуть заподіяти будь-якої шкоди [34].

Під загрозою фінансовій безпеці суб'єктів господарювання варто розуміти сукупність чинників та умов, що створюють небезпеку для прийняттого функціонування господарюючих суб'єктів. Механізм виникнення загроз фінансовій безпеці відображено на рис. 1.4.

Загрози стабільності та життєздатності суб'єктів господарювання в залежності від джерела виникнення поділяють на: об'єктивні і суб'єктивні. Об'єктивні виникають без участі та мимо волі підприємства чи його працівників; незалежно від прийнятих рішень і дій керівників. Суб'єктивні загрози породжені, як правило, навмисними чи ненавмисними діями людей, різних органів і організацій, включаючи державні, що по суті зобов'язані сприяти економічній безпеці суб'єкта господарювання [7].

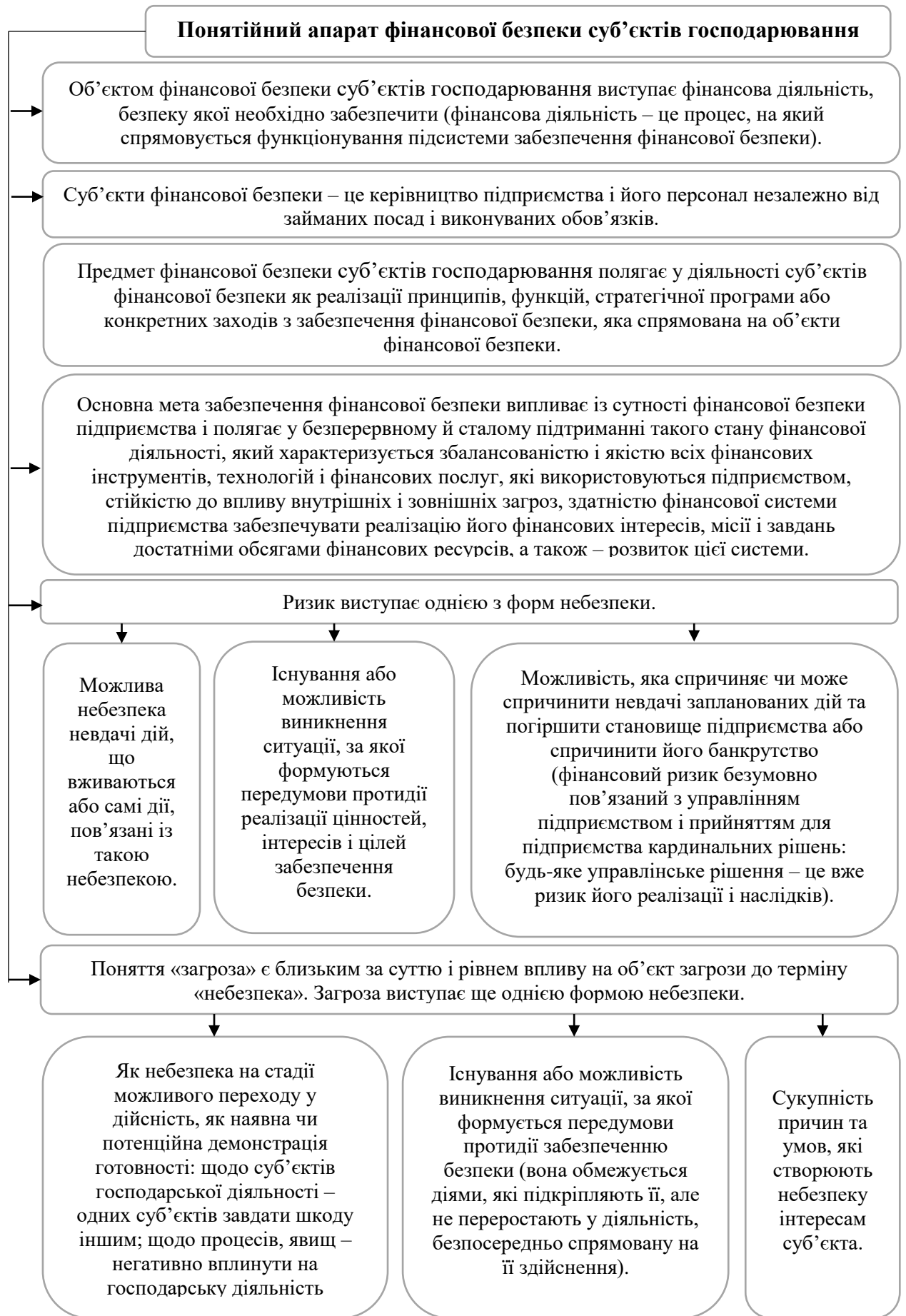

Рис. 1.3. Категоріальні поняття фінансової безпеки суб'єктів господарювання

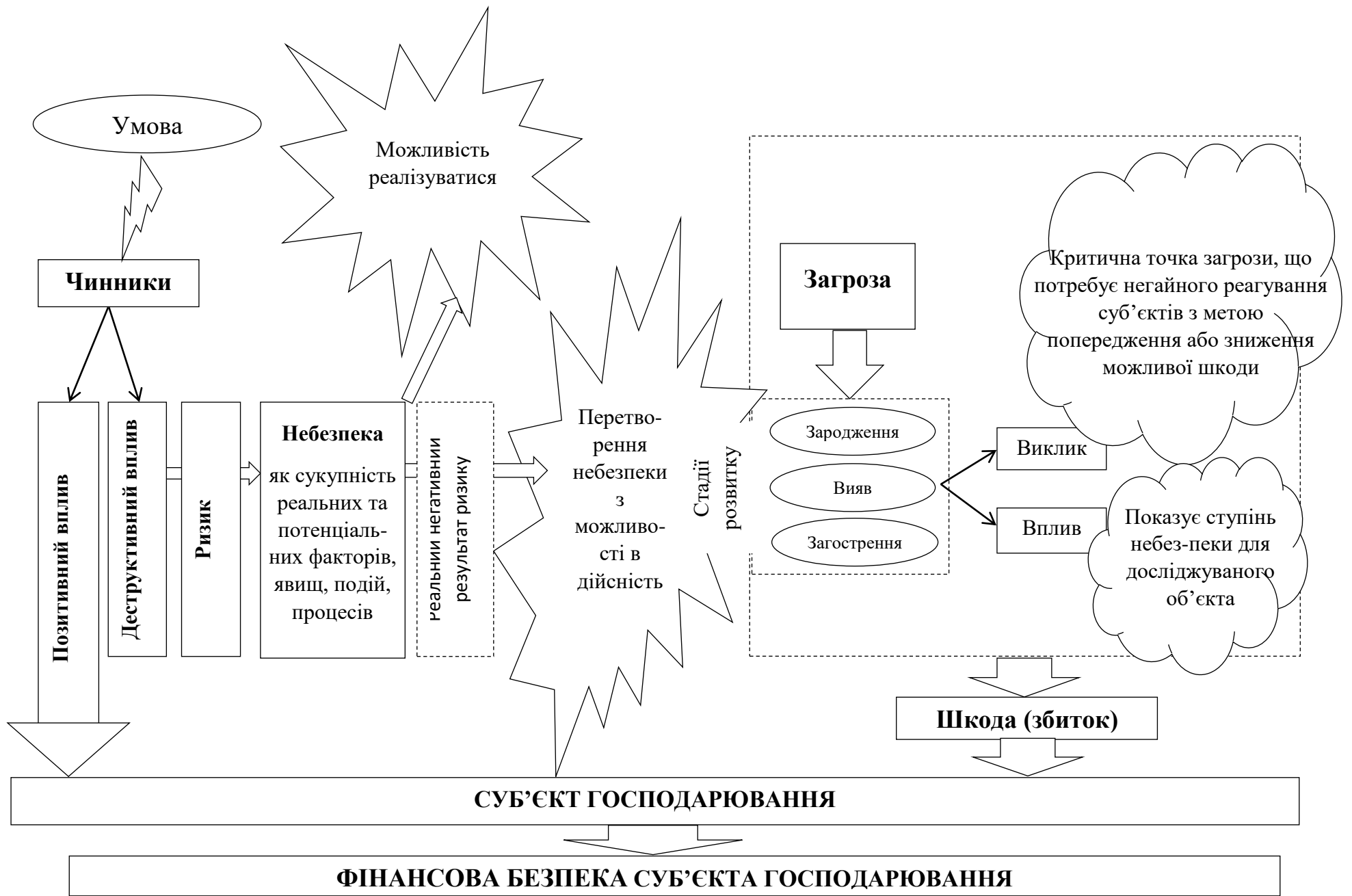

Рис. 1.4. Механізм виникнення загроз фінансовій безпеці суб'єктів господарювання

Загрози фінансовій безпеці суб'єктів господарювання варто класифікувати на основі таких ознак [23]: можливість прогнозування; джерела виникнення; можливість запобігання; відкритість; природа виникнення; величина збитку; наслідки й ступінь імовірності виникнення; за масштабом виникнення.

Пропонуємо здійснювати ідентифікацію загроз фінансовій безпеці суб'єктів господарювання згідно процесів взаємодії з різними суб'єктами господарських відносин (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Ідентифікація загроз фінансовій безпеці суб'єктів господарювання в процесі взаємодії з різними суб'єктами господарських відносин [61]

Суб'єкт господарювання	Ідентифікація загроз
Постачальники	Несвоєчасність поставок матеріальних ресурсів; розрив зв'язків; невиконання умов договору поставки; непередбачуване збільшення цін на товари та витрат на їх постачання; поставки неякісної продукції, яка не відповідає стандартам і нормам.
Споживачі	Зміна смаків, зниження платоспроможного попиту; об'єднання в групи з метою впливу на рівень цін; недосконалість законодавства щодо захисту прав споживача; поширення неправдивої інформації про підприємство, персонал, продукцію.
Конкуренти	Агресивна політика збільшення ринкової частки (у т. ч. за рахунок розвитку мережі збуту); недобросовісна конкурентна політика; демпінг цін; співпраця конкурентів з органами влади, спрямована на ускладнення доступу до споживчого ринку й господарських ресурсів для інших підприємств; переманювання персоналу; упровадження технічних інновацій; монополізація зв'язків із постачальниками.
Органи державного управління	Зміна чинного законодавства; корупційні дії; лояльність до окремих підприємств; непрозорість дозвільної системи; збільшення податкового тиску; підвищення мінімальної заробітної плати та відрахувань на соціальні заходи; уведення жорстких екологічних норм; погіршення умов амортизаційної політики тощо.

Виходячи з наведених в табл. 1.2 даних, ідентифіковано можливі загрози фінансовій безпеці суб'єктів господарювання в процесі взаємодії із постачальниками, споживачами, конкурентами і органами державного управління.

Дані рис. 1.5. містять інформацію щодо загроз і небезпек фінансовій безпеці суб'єктів господарювання в розрізі її складників [32].

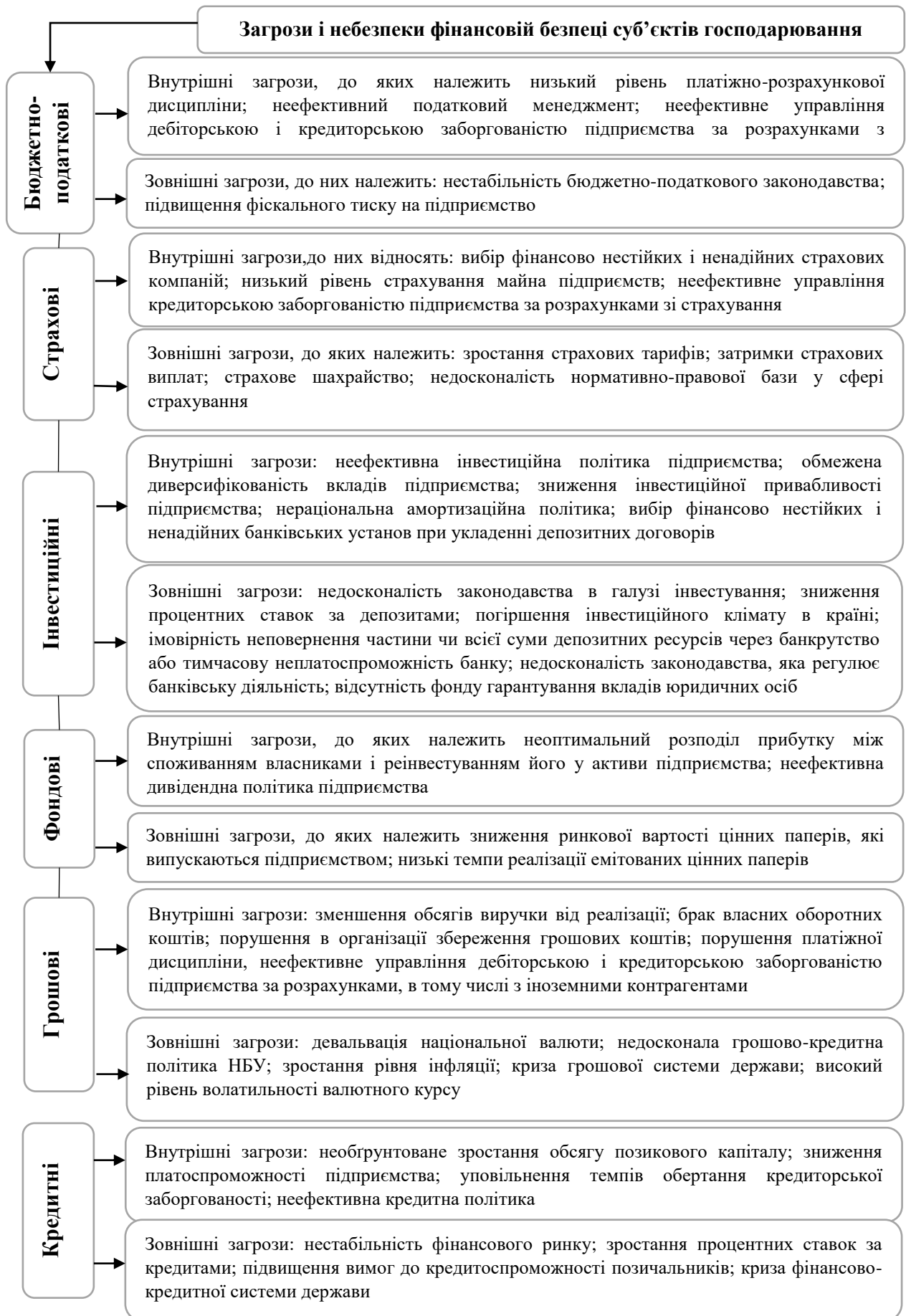

Рис. 1.5. Загрози і небезпеки фінансовій безпеці суб'єктів господарювання

Індикатори або показники стану фінансової безпеки є кількісними характеристиками стану фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Важливе значення для фінансової безпеки мають порогові значення за індикаторами. Пороговими значеннями індикаторів фінансової безпеки виступають граничні величини, недотримання яких призводить до переходу фінансової безпеки в небезпечний стан. Слід звернути увагу, що за межами граничних значень індикаторів фінансова система суб'єкта господарювання втрачає спроможність до динамічного розвитку.

Механізм забезпечення фінансової безпеки – це цілісна система, ефективність функціонування якої досягається через комплексну взаємодію та взаємозв'язок концептуального, організаційно-управлінського і ресурсного забезпечення, що спрямована на досягнення захисту національних фінансових інтересів шляхом проведення об'єктивного і всебічного моніторингу фінансової сфери і комплексної оцінки рівня фінансової безпеки задля розробки програмно-цільових заходів із мінімізації чи нейтралізації виявлених загроз внутрішнього та зовнішнього характеру й запобігання проявам потенційно можливих дестабілізаційних чинників.

Механізм забезпечення фінансової безпеки реалізується через формування відповідної методології, визначення стратегічних та тактичних цілей й шляхів їх досягнення (концептуальне забезпечення), підготовки нормативних правових актів, що регулюють фінансову сферу, організаційно-виконавчої діяльності державних органів в межах їх владних повноважень з забезпечення фінансової безпеки (організаційно-управлінське забезпечення), залучення необхідних ресурсів задля досягнення прийняттого рівня фінансової безпеки й слідування національним фінансовим інтересам (ресурсне забезпечення) [34].

Управлінням фінансовою безпекою господарюючого суб'єкта можна вважати керівне положення, якого варто дотримуватися у процесі впливу на її стан. Принципи управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання відображено на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Принципи управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано автором

Досить важливою складовою на шляху забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання є розробка концепції фінансової безпеки. Концепцією фінансової безпеки є певна сукупність поглядів на забезпечення фінансової безпеки, що передбачає комплексне визначення загроз та системне

розуміння шляхів їх усунення. Концепція повинна включати шляхи виявлення й усунення загроз. Концепція як модель є основою для розробки алгоритму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Прикладом такої концепції може бути «фінансова стратегія підприємств» І. О. Бланка. Вона визначається як «один із найбільш важливих видів функціональної стратегії суб'єкта господарювання, що забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності і фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення, адекватного корегування напрямів формування і використання фінансових ресурсів за зміни умов зовнішнього середовища» [4]. Підвидом фінансової стратегії суб'єктів господарювання є стратегія забезпечення фінансової безпеки. Вона може бути окремою системою, а може входити до загальної фінансової стратегії. Стратегія забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання – це науково-методичний інструмент / технологія, що включає визначення стратегічних фінансових цілей або фінансових інтересів, вибір ефективних напрямів, форм і методів їх досягнення, механізм реагування на зміни у внутрішньому середовищі і зовнішньому стані фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Головною метою такої стратегії повинно бути забезпечення фінансової безпеки.

Основні риси фінансових інтересів суб'єктів господарювання відображено на рис. 1.7.

Слід зауважити, що за сьогоденних умов розвитку економіки нашої держави, одномоментна реалізація фінансових інтересів суб'єктів господарювання є неможливою. Така реалізація може бути тільки послідовною. Її тривалість обумовлюється наявністю жорстких ресурсних обмежень та конкуренцією на ринку. Це вимагає визначення головних завдань та цілеспрямованих дій керівництва і персоналу суб'єкті господарювання в ході їх реалізації.

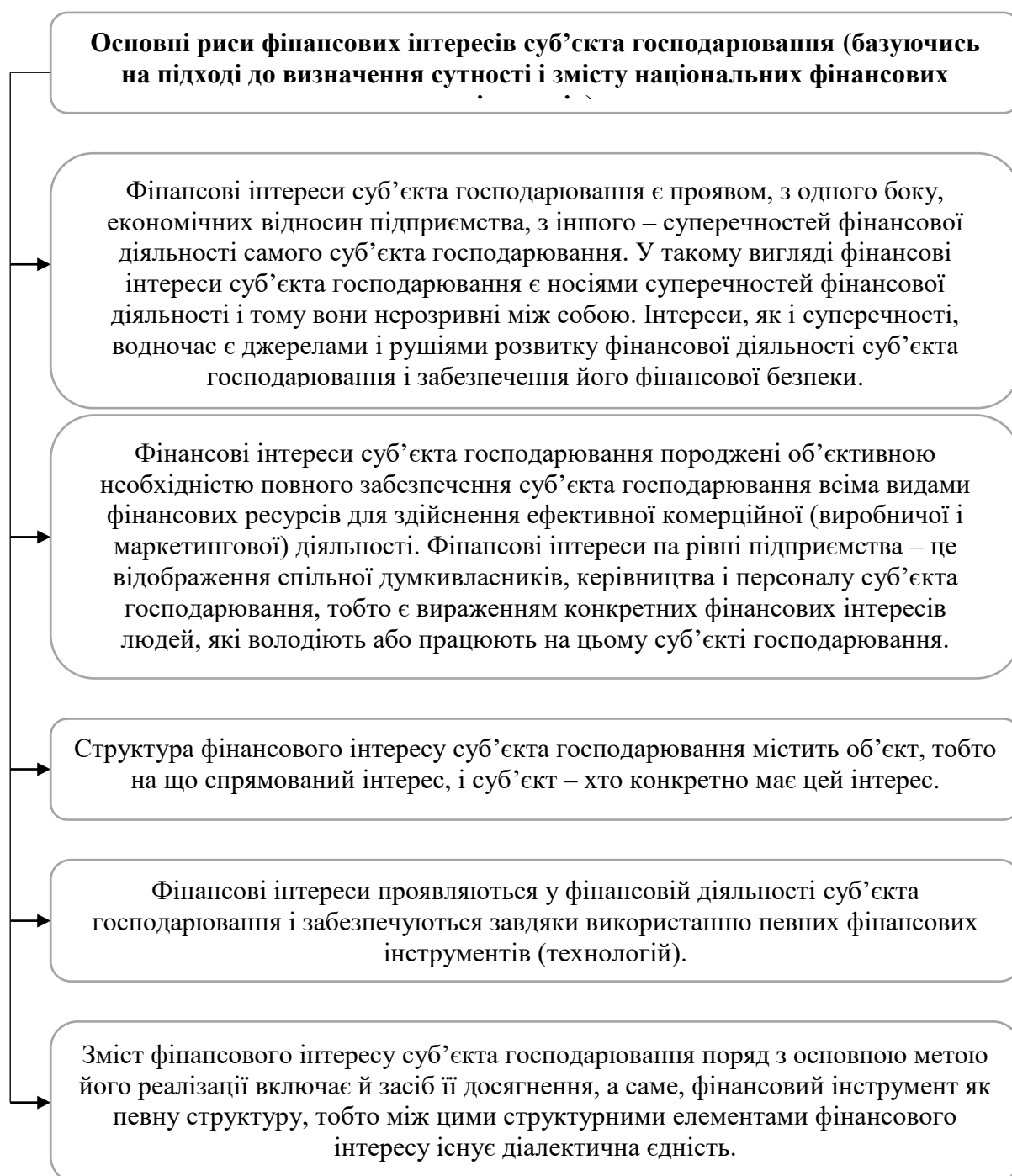

Рис. 1. 7. Основні риси фінансових інтересів суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано за даними [19].

Суб'єктами фінансових інтересів підприємств є власники, керівництво та персонал (дотримується певна ієрархія фінансових інтересів). Фінансові інтереси є дуже важливою складовою забезпечення розвитку суб'єктів господарювання та економічних відносин з оточуючим середовищем. Вони є об'єктивним виразом фінансової діяльності суб'єктів господарювання і провідною складовою економічних інтересів. Реалізація фінансових інтересів міцно пов'язана із забезпеченням фінансової безпеки суб'єктів господарювання. По суті, реалізація фінансових інтересів, є змістом забезпечення фінансової безпеки. Саме тому захист власних фінансових інтересів, виступає найважливішою складовою забезпечення належного стану фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Головний фінансовий інтерес підприємств у ринкових умовах – зростання їх ринкової вартості і збільшення прибутку (див. рис. 1.8).

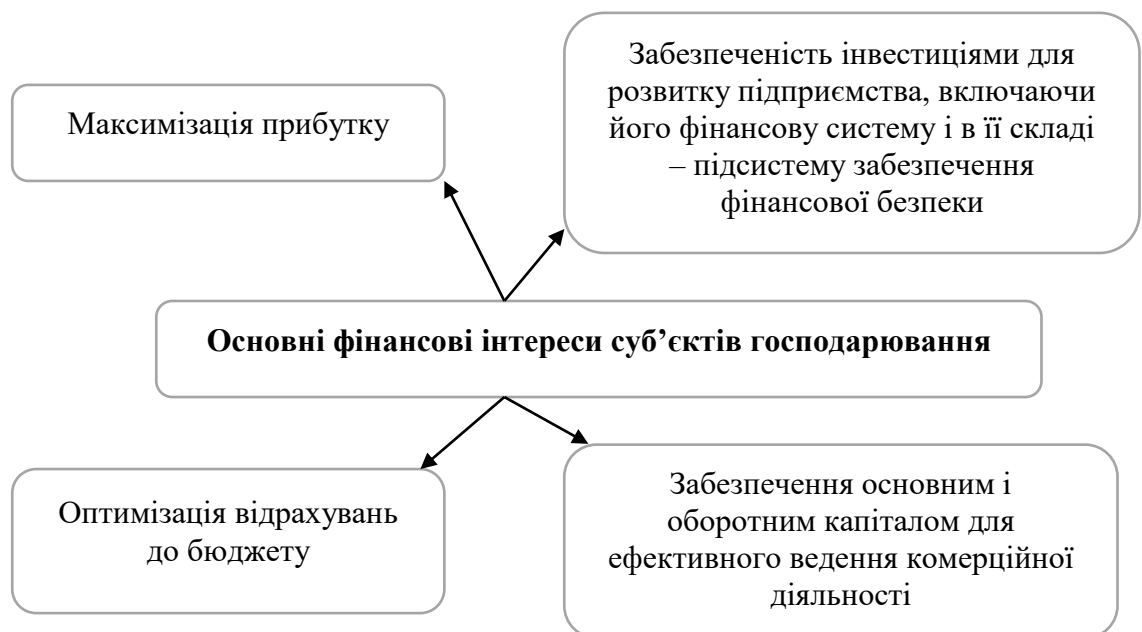

Рис. 1.8. Основні фінансові інтереси суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано автором

1.3. Методичні підходи до діагностування фінансової безпеки господарюючих суб'єктів

Для здійснення оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання досить важливо правильно визначити методику її проведення, що передбачає аналіз різновекторних аспектів фінансової діяльності досліджуваних суб'єктів господарювання. Окрім того, аналіз повинен носити динамічний характер. Все це зумовлено природою безпекознавчої категорії «фінансова безпека».

У науковій літературі немає єдиного підходу до методики проведення оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Але варто сформулювати вимоги, яким має відповідати методика оцінювання фінансової безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання:

- динамічність, що передбачає врахування змінного середовища існування суб'єкта господарювання;
- репрезентативність – передбачає відображення найбільш суттєвих показників, які впливають на рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання;
- достовірність – зумовлює адекватність відображення стану складової безпеки;
- інформаційна доступність – використання під час розрахунків офіційних статистичних звітних даних, звітності підприємства і публічних експертних оцінок.

Можна використати наступну методику для проведення оцінки фінансової безпеки досліджуваного суб'єкта господарювання (див. рис. 1.9).

На першому етапі відбувається визначення об'єкта, суб'єктів, завдань оцінювання, компонент фінансової безпеки суб'єкта господарювання, критерію і розроблення індикаторів та показників оцінювання.

Під об'єктом оцінювання пропонується розглядати стан фінансової безпеки суб'єкта господарювання; під суб'єктами оцінювання розглядаються керівники суб'єкта господарювання.

Оцінювання фінансової безпеки суб'єкта господарювання варто проводити через невеликі проміжки часу (щоквартально) з метою постійного моніторингу його фінансово-господарської діяльності, зростання конкурентоспроможності на ринку, попередження впливу внутрішніх і зовнішніх загроз тощо.

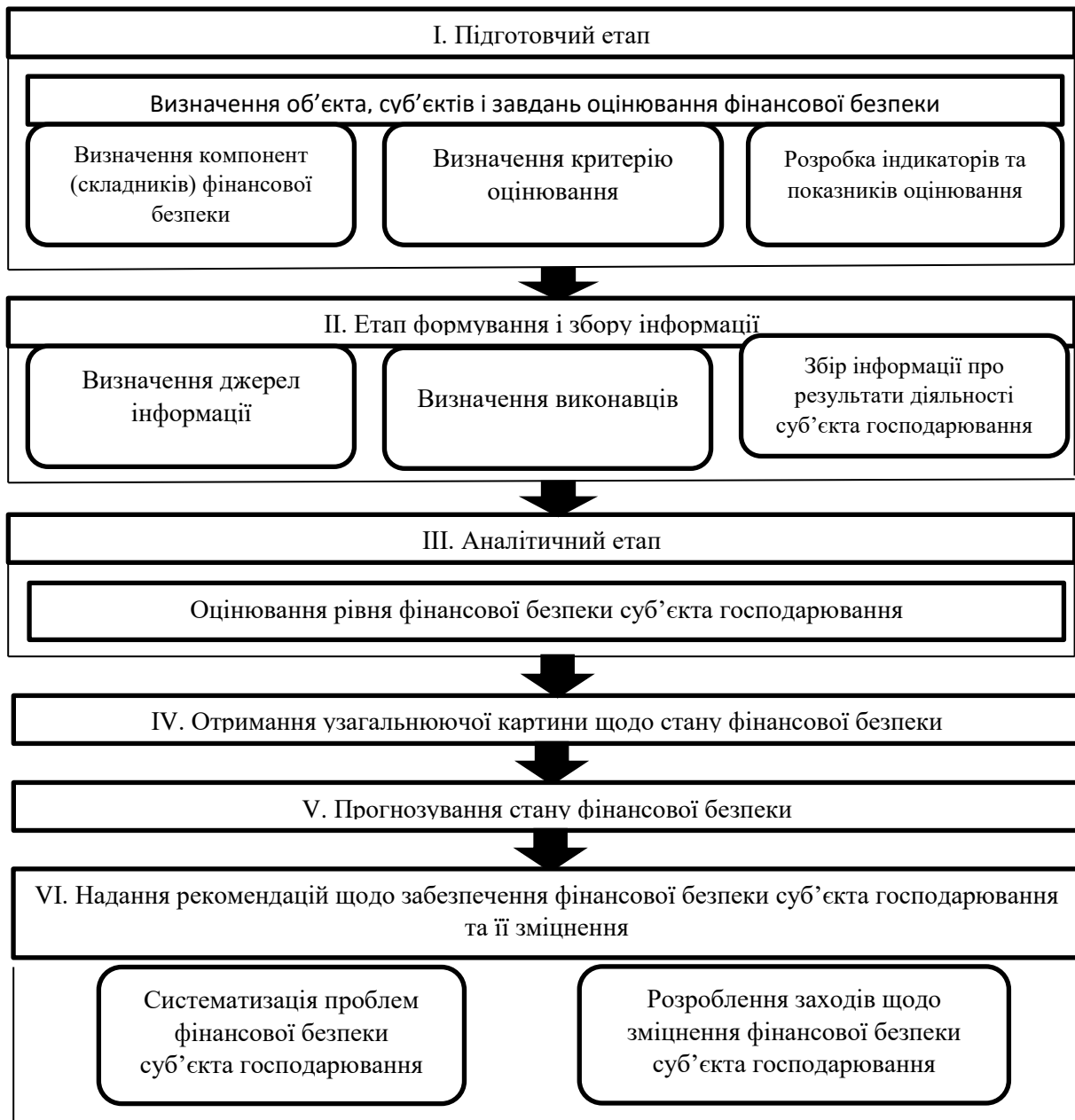

Рис. 1.9. Методика оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання

Примітка. Складено автором на основі [63].

Забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання зумовлює необхідність в розв'язанні ряду завдань, серед яких вагомого значення набуває визначення критеріїв, індикаторів і показників оцінювання фінансової безпеки підприємства.

Обґрунтування критерію вибору методики оцінювання для суб'єкта господарювання малого бізнесу вирішує завдання, яким чином можна порівнювати між собою різноманітні варіанти управлінських рішень із метою прийняття оптимального із них.

Визначення індикаторів фінансової безпеки суб'єкта господарювання виконує превентивну функцію в недопущенні переходу суб'єкта господарювання в загрозовий стан його фінансової безпеки. Систематизовані індикатори своєчасно відображають ознаки відхилень від нормального стану фінансової безпеки.

Для визначення стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання з метою подальшого прийняття вірних управлінських рішень у рамках посилення безпеки можна використовувати два види показників: узагальнюючий (інтегральний) показник (для оцінки фінансової безпеки підприємства); розширену систему локальних показників (для детального аналізу компонент і виявлення резервів фінансової безпеки підприємства).

На другому етапі оцінки стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання відбувається планування і збір інформації, визначення виконавців і безпосередньо опрацювання інформації щодо результатів фінансової діяльності підприємства за кілька років. Збір даних передбачає вирішення окремого завдання, тому, їх кількість має бути достатньо повною.

Для оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання малого бізнесу необхідним є аналіз його діяльності протягом визначеного періоду, розгляд важливих показників у динаміці, який дозволить повно й чітко відобразити економічні процеси і явища та зробити вірні висновки.

Третій етап полягає у проведенні оцінки стану кожної компоненти фінансової безпеки підприємства малого бізнесу. Для показників-індикаторів

оцінювання складників фінансової безпеки суб'єктів господарювання використовуються «порогові» значення.

Варто зауважити, що для суб'єктів господарювання малого бізнесу досить важливим є здійснення ґрунтовного аналізу їх фінансово-господарської діяльності. Саме фінансові показники є важливими і «формують картину» загального стану фінансової безпеки суб'єктів господарювання малого бізнесу. Фінансова складова відображає можливості існування підприємства як такого.

Четвертий етап – оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства та характеристика загального стану фінансової безпеки підприємства.

П'ятим етапом є прогнозування стану фінансової безпеки суб'єктів господарювання та виявлення основних тенденцій діяльності підприємства.

Шостий етап передбачає надання рекомендацій щодо забезпечення відповідного рівня фінансової безпеки підприємства малого бізнесу і включає:

- ідентифікацію та систематизацію проблем суб'єкта господарювання та загроз його безпеці;
- визначення стратегії подальшого існування та розвитку суб'єкта господарювання;
- надання пропозицій щодо зміцнення фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Варто розглянути існуючі підходи вчених для оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання (підприємств) (табл. 1.3).

Розмаїття підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання дозволяє стверджувати, що кожен із них має свої переваги та недоліки. Але, на практиці варто застосовувати одразу декількох підходів, що дозволить отримати точні результати.

У площині того чи іншого підходу варто розглянути методики оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Проведений аналіз методичного забезпечення оцінки рівня фінансової безпеки підприємств відобразив велику кількість доробок вчених щодо формування комплексу моделей, підходів, методів та безпосередньо методології її оцінки.

Таблиця 1.3

Підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств [16]

Назва підходу	Сутність	Переваги	Недоліки
Індикаторний (пороговий)	Встановлення рівня фінансової безпеки в результаті порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами, що виступають пороговими значеннями цих показників і відповідають певному рівню безпеки	Дозволяє визначитись з категоріями: безпечно або небезпечно; кризовий, критичний, передкризовий нормальний стан фінансової безпеки підприємства	При неточному визначенні значень індикаторів неправильно буде визначений рівень фінансової безпеки
Ресурсно-функціональний	Оцінювання ефективності використання ресурсів підприємства. Підприємство розробляє комплекс заходів щодо захисту від загроз і за кожним напрямом оцінюється економічний ефект	Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства ототожнюється із аналізом стану його фінансово-господарської діяльності. Частіше за все розраховуються значення за функціональними складовими	Рівень фінансової безпеки за таким підходом можна визначити лише порівнюючи з такими ж рівнями за декілька періодів, тобто в динаміці
Програмно-цільовий (комплексний)	Інтегрування показників, які визначають рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання	Підвищену увагу необхідно приділити відбору показників та визначенню методів їх інтегрування	Виникають складності при встановленні коефіцієнтів значущості на основі методів експертних оцінок
На основі теорії економічних ризиків	Визначення різних загроз підприємству та розрахунок збитку, який порівнюється з величиною прибутку, доходу та майна	Прогнозування, врахування та упередження ризиків зовнішнього та внутрішнього середовищ	Деяко вужчий, ніж інші підходи
Бухгалтерський	Передбачає використання критеріїв, що розраховуються на основі інформації бухгалтерського та управлінського обліку, полягає у можливості використання при розрахунках фактичної інформації про господарську діяльність підприємства	Доцільність застосування, дозволяє позбутися недоліків визначення цього рівня за допомогою методів експертної оцінки	Процес ідентифікації і виміру необхідних даних характеризується складністю, довготривалістю та вимагає обробки значних масивів інформації
Економіко-математичного моделювання	На основі функціональної залежності рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання від відповідних показників діяльності підприємства	Відрізняється простотою інтерпретації отриманих результатів оцінки	Складність формування системи оціночних показників; неточність алгоритму розрахунку пов'язана з невизначеністю видів локальних функцій

Але, представлені методи характеризуються певними недоліками: не враховують одночасно внутрішніх і зовнішніх загроз діяльності суб'єктів господарювання; недостатньо повно висвітлюють процедури відбору найбільш значущих показників безпеки; питання формування нормованої комплексної оцінки рівня фінансової безпеки, діагностики загроз; не прогнозують ймовірність настання загроз і рівня життєздатності підприємств; стосуються оцінки рівня безпеки розрізнено на різних рівнях ієрархії управління і не враховують галузевої специфіки діяльності суб'єктів господарювання, що, в свою чергу, не дає змогу об'єктивно оцінити запас фінансової міцності, а це є вкрай важливим для успішної фінансової діяльності підприємств в сучасних умовах.

Для вимірювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання застосовують велику кількість різноманітних методів. Серед них варто виділити такі: метод балів; методи експертних оцінок, які слугують для опису кількісних і якісних характеристик досліджуваних процесів; метод, що базується на системному аналізі індикаторів безпеки для проведення інтегральної оцінки рівня безпеки; метод аналізу й оброблення сценаріїв; методи оптимізації; теоретико-гральні методи; кориснісні методи; методи розпізнавання образів; методи теорії нечітких систем; методи багатомірного статистичного аналізу тощо.

Діагностика відіграє важливу роль у розвитку та роботі суб'єктів господарювання. Своєчасно проведена діагностика створює необхідну аналітичну основу для обґрунтування антикризових заходів та формування ситуаційних програм суб'єктів господарювання.

Нині у словниках діагностика (від грец. *diagnostikos* – здатний розпізнавати), визначається як процес постановки діагнозу, вчення про принципи і методи розпізнавання хвороб. *Bene dignoscitur, bene curatur* (лат. «правильно розпізнається, добре лікується») – перший канон діяльності успішних лікарів. Спочатку діагностика зародилась в медицині, як мистецтво раннього розпізнавання «хвороб», систем різного походження, проникала в

економіку, техніку, інші сфери діяльності людини. Задля розпізнавання хвороби на стадії її зародження, необхідні вірні діагностичні методи. Неправильний діагноз може призвести до збитків, катастрофи чи летального результату. Тому арсенал способів, методів та приладів діагностики різноманітний і постійно поповнюється. У техніці і медицині, надзвичайно швидко, з'являються і використовуються найновітніші досягнення науки, нанотехнології, комплексні комп'ютерні системи, бази знань, штучний інтелект, та інші наукові досягнення [8, с. 115]. Одночасно у теперішній економічній літературі діагностика трактується як діяльність щодо оцінювання стану організації з метою визначення проблеми її розвитку та ймовірності приходу кризи [8, с. 115].

Фінансова діагностика – це систематична і усебічна оцінка діяльності суб'єкта господарювання, включаючи використання різних методик, прийомів та методів аналізу [11, с.191]. Ця діагностика передбачає визначення прийнятних параметрів діяльності підприємства і незадовільних параметрів, які вимагають швидкого втручання. Підсумком діагностики на основі оцінювання господарського стану і його ефективності, є ґрунтовні висновки, які необхідні для прийняття термінових, але важливих рішень. Наприклад, про купівлю чи продаж підприємства, про цільове кредитування, реорганізацію, про його закриття тощо.

За допомогою фінансового аналізу відбувається діагностування фінансової безпеки. Тому задля визначення рівня фінансової безпеки необхідно зробити аналіз показників стану фінансової безпеки (див. рис. 1.10).

Для своєчасного реагування на негативні зміни внаслідок впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, на суб'єкт господарювання доцільно впроваджувати систему діагностики його фінансової безпеки. У системі діагностики необхідно виділити механізм, який повинен включати в себе комплекс методів, принципів та засобів.

Система діагностування повинна мати об'єкт та суб'єкт управління. Щодо об'єкту управління, то необхідно користуватись виробничою структурою

підприємства. Для зображення суб'єкта управління варто скористатися організаційною структурою. Організаційна структура підприємства показує взаємний зв'язок між структурними підрозділами суб'єкта господарювання. Виробнича структура покаже, чим перш за все повинен керувати суб'єкт управління. Важливо відзначити, що діагностику фінансової безпеки дуже важко проводити вручну. Тому, потрібно мати деяке технічне забезпечення.

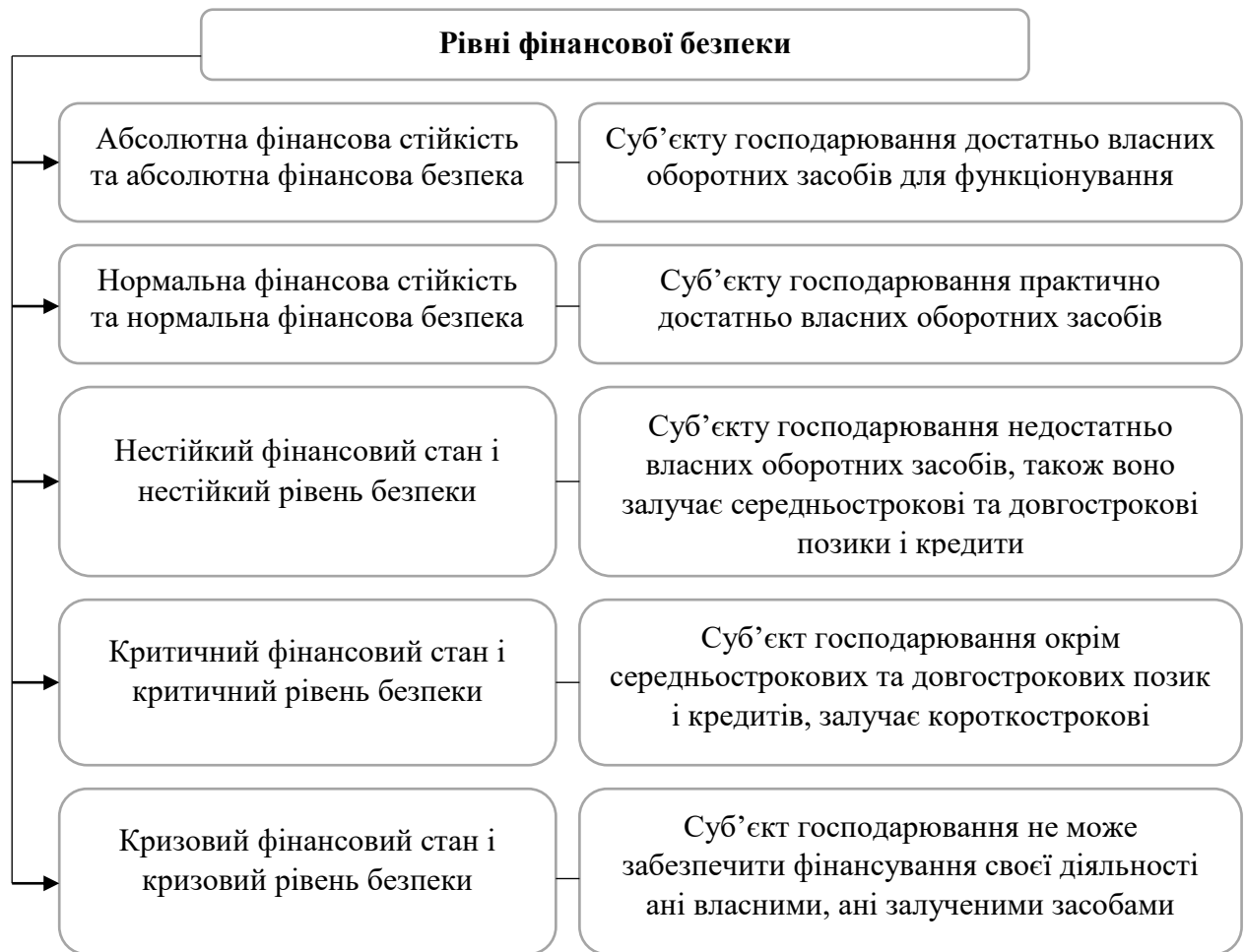

Рис. 1.10. Рівні фінансової безпеки господарюючого суб'єкта

Примітка. Побудовано автором

Принципи побудови системи діагностування фінансової безпеки суб'єктів господарювання відображено на рис. 1.11.

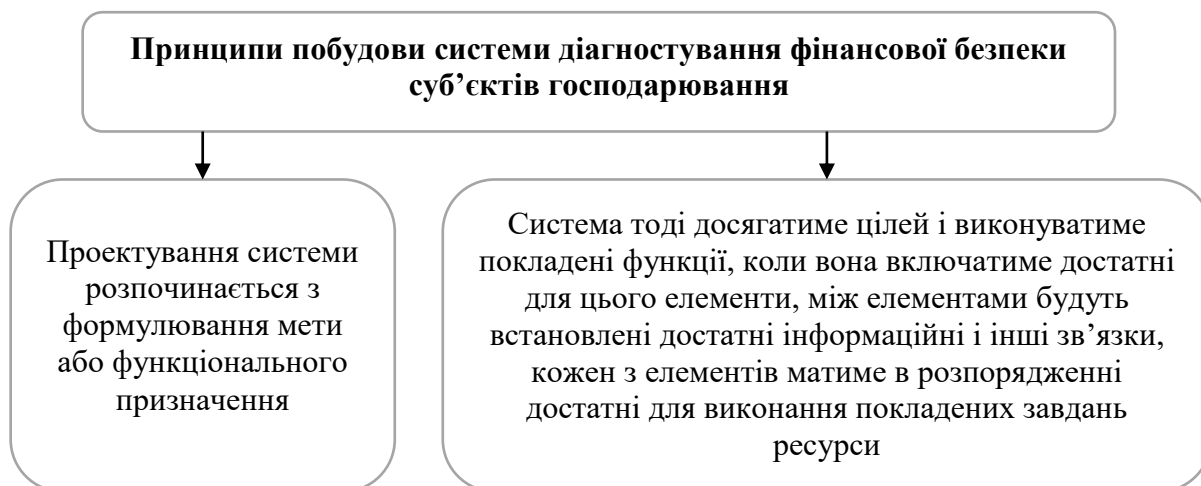

Рис. 1.11. Принципи побудови системи діагностування фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано автором

Дані рис. 1.12 містять інформацію щодо окремих складових фінансово-економічної діагностики фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

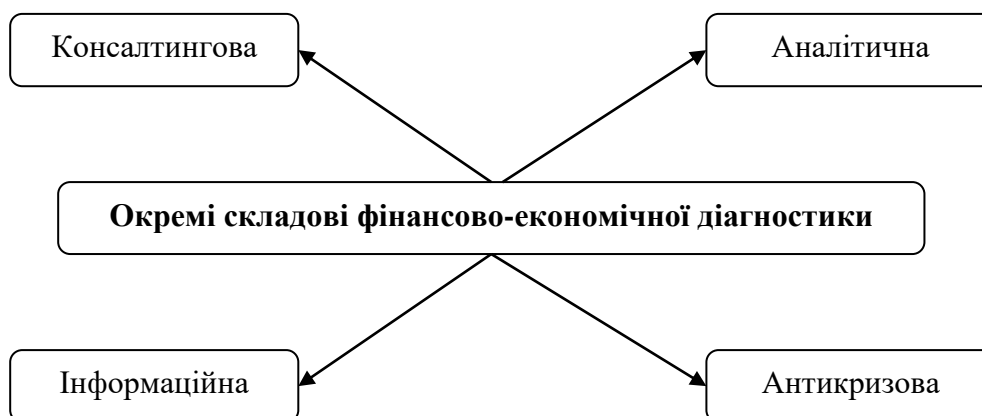

Рис.1.12. Окремі складові фінансово-економічної діагностики фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Примітка. Складено автором на основі [29, с. 57].

Такий підхід доцільний для використання та дозволяє обґрунтувати методи й прийоми побудови діагностики в залежності від специфіки стану

підприємства, ринкової кон'юнктури ринку, ступеню розвитку кризових явищ в різних видах діяльності.

Діагностика фінансового стану в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання є особливо потрібною та повинна бути спрямована на зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання, на їх подальший соціальний та економічний розвиток, підвищення ефективності використання господарського потенціалу.

Застосування суб'єктом господарювання діагностичних процедур дозволить оцінювати наслідки прийняття стратегічних і поточних рішень, визначати можливі перспективи розвитку. Вчасно і якісно проведена діагностика фінансового стану вбереже суб'єкт господарювання від кризового стану та попередить банкрутство [48, с. 89].

Специфіка фінансової безпеки, як основної складової економічної безпеки, вимагає вибору ступеню деталізації окремих потоків для здійснення аналізу, відповідних загроз зменшення платежів і надходжень, визначення періоду аналізу окремих з них.

Методи діагностики спрямовані на досягнення спільної мети – якісного своєчасного виявлення та вирішення проблем. Заключною метою діагностики є якість і швидкість прийняття управлінського рішення, формування ефективної структури системи управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання.

Загалом, порядок проведення діагностики фінансового стану суб'єкта господарювання відображено на рис. 1.13.

Рис. 1.13. Порядок проведення діагностики фінансового стану суб'єкта господарювання

Примітка. Складено автором на основі [62, с. 112].

Процес проведення діагностики фінансового стану суб'єкта господарювання є доволі узагальненим, кожна з запропонованих стадій потребує обґрунтування методів оцінювання саме складових фінансової безпеки, задля органічного включення її в діагностику фінансового стану суб'єкта господарювання в загальному.

Висновки до розділу 1

Тлумачення сутності фінансової безпеки підприємства має різновекторне спрямування.

Сутність поняття «фінансова безпека суб'єкта господарювання» можна розглядати: як стан захищеності фінансових інтересів суб'єкта господарювання; як стан ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання; як здатність суб'єкта господарювання самостійно розробляти та проводити фінансову стратегію; як діяльність із управління ризиками; комплексно.

В умовах взаємного впливу та постійної взаємодії суб'єктів усіх ступенів економіки, фінансова безпека суб'єктів господарювання за своєю сутністю втілює не тільки спроможність реалізації фінансових інтересів, а й реальну потребу у їх захисті від впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Необхідність діагностики зумовлена її значущістю у функціонуванні та розвитку господарюючого суб'єкта. Діагностику ділять за формами. Вкрай важливою на підприємствах є попереджувальна діагностика, саме вона передбачає попередження кризових явищ. Задля ефективного управління фінансовою безпекою доцільно запроваджувати систему діагностування.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ВІДІ-САНРАЙЗ»

2.1. Аналітична характеристика показників фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз»

Для розрахунку фінансової безпеки суб'єктів господарювання загалом можна використати показники-індикатори майнового стану, показники прибутковості / рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості та стабільності.

Оцінка майнового стану суб'єкта господарювання дає можливість визначити абсолютні і відносні зміни статей балансу за певний період, відстежити тенденції їх зміни і визначити структуру фінансових ресурсів підприємства. Аналіз майна господарюючого суб'єкта передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування [41].

Майновий стан – це одна з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється склад, структура та динаміка майна і джерел формування капіталу.

Основні показники для розрахунку майнового стану суб'єкта господарювання представлені на рис. 2.1.

Здійснимо розрахунки показників-індикаторів майнового стану ТОВ «ВіДі-Санрайз» за 2016 – 2018 рр. на основі рис. 2.1. та даних додатків А – Е.

Фондовіддача основних фондів:

$$\text{Фв 2016} = \frac{2024684}{175456} = 11,54;$$

$$\text{Фв 2017} = \frac{2706103}{214122} = 12,64;$$

$$\text{Фв 2018} = \frac{3201672}{288984} = 11,08.$$

Частка основних засобів в активах :

$$\text{Чо.з. 2016} = \frac{320012}{703633} = 0,45;$$

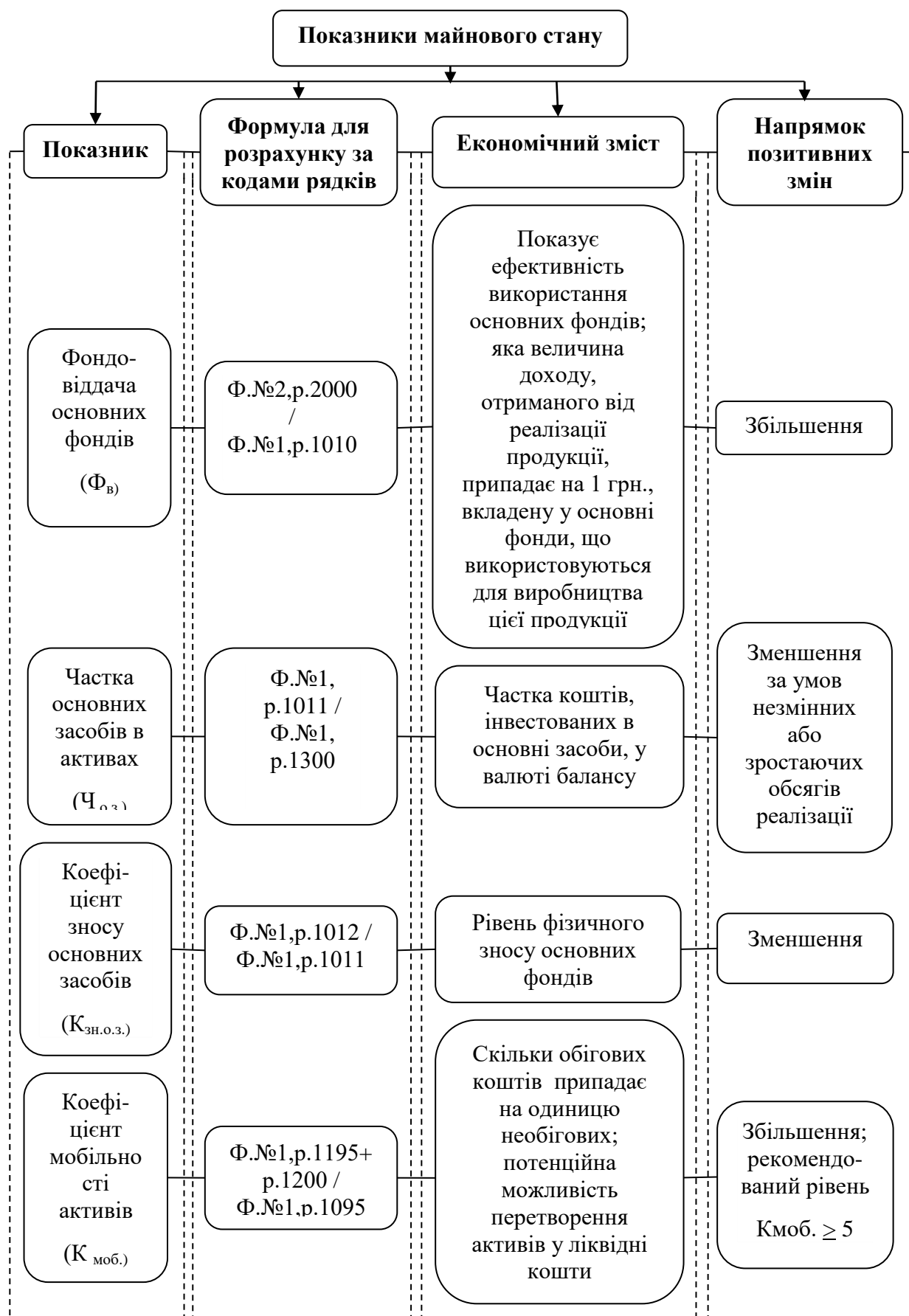

Рис. 2.1. Показники майнового стану

Примітка. Побудовано автором на основі [59, 60, 61, 64, 65].

$$\text{Чо.з. 2017} = \frac{384869}{960957} = 0,40;$$

$$\text{Чо.з. 2018} = \frac{497008}{1217950} = 0,41.$$

Коефіцієнт зносу основних засобів:

$$\text{Кзн.о.з. 2016} = \frac{144556}{320012} = 0,45;$$

$$\text{Кзн.о.з. 2017} = \frac{170747}{384869} = 0,44;$$

$$\text{Кзн.о.з. 2018} = \frac{208024}{497008} = 0,42.$$

Коефіцієнт мобільності активів:

$$\text{Кмоб. 2016} = \frac{521212}{182421} = 2,86;$$

$$\text{Кмоб. 2017} = \frac{666776}{294181} = 2,27;$$

$$\text{Кмоб. 2018} = \frac{366209}{366209} = 1.$$

Проведені розрахунки дозволяють відобразити тенденції зміни показника фондівдачі основних фондів ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. (див. рис. 2.2):

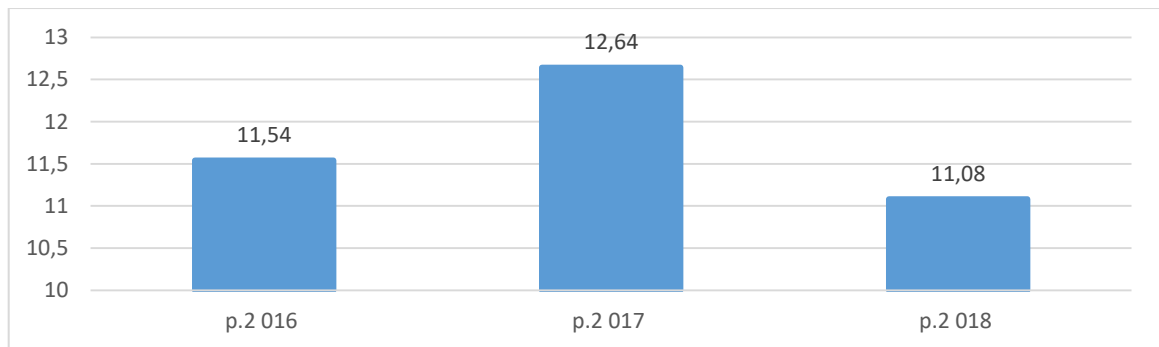

Рис. 2.2. Динаміка показника фондівдачі основних фондів ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором за даними додатків А-Е.

Динаміка показника засвідчує позитивну тенденцію збільшення до позначки 12,64 у 2017 р. та зменшення у 2018 р. на 1,56, що є негативним моментом.

Розглянемо у динаміці інші показники, що характеризують майновий стан ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. (див. рис. 2.3 – 2.5).

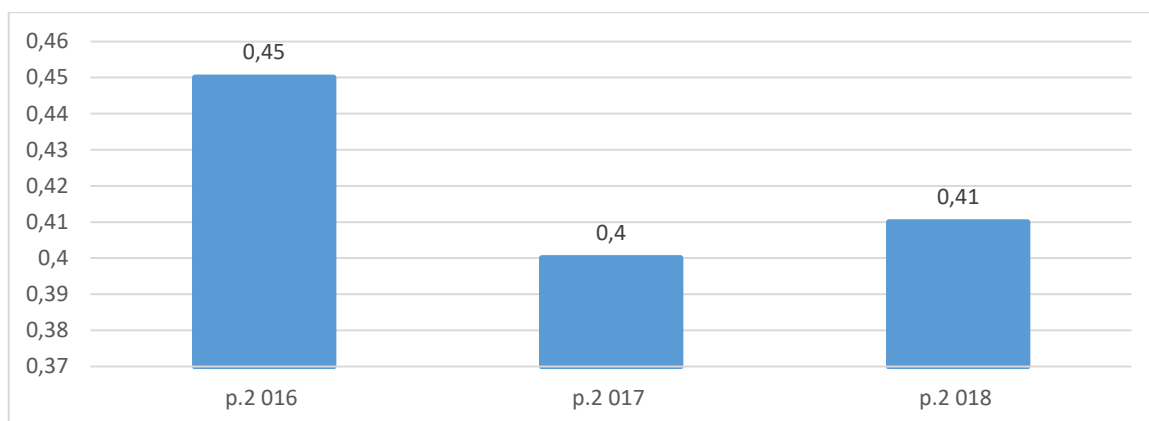

Рис. 2.3. Динаміка показника частки основних засобів в активах ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором за даними додатків А-Е.

Позитивні зміни за показником частки основних засобів в активах спостерігаються у 2017 р., оскільки відбулося його зменшення за умов зростаючих обсягів реалізації; прослідковується незначне зростання у 2018 р.

Розглядаючи рис. 2.4 бачимо, що за показником коефіцієнту зносу основних засобів прослідковується позитивні зміни, що дозволяють зміцнити майновий стан підприємства.

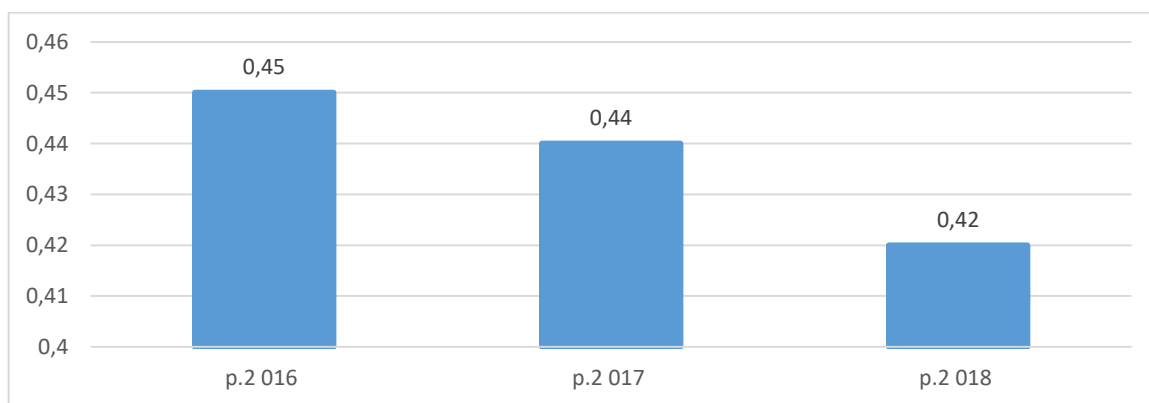
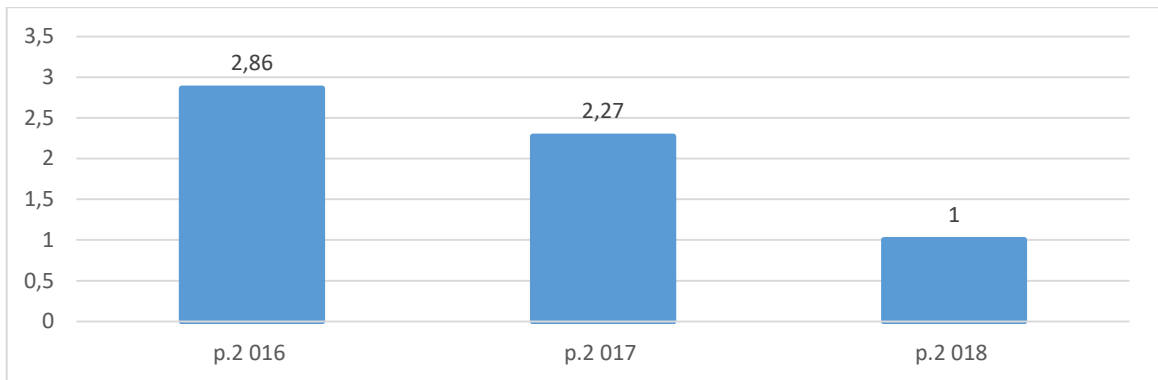

Рис. 2.4. Динаміка показника коефіцієнту зносу основних засобів ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором за даними додатків А-Е.

На противагу попередньому коефіцієнту, коефіцієнт мобільності активів засвідчує негативні зміни, оскільки впродовж досліджуваного періоду не досяг позначки 5 (див. рис. 2.1), а у 2018 р. набув найменшого значення – 1.

**Рис. 2.5. Динаміка показника мобільності активів
ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.**

Примітка. Розраховано автором заданими додатків А-Е.

Прибутковість суб'єктів господарювання безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку та показує ефективність діяльності підприємств різних форм господарювання. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку, оскільки прибутковість – це відносний показник, що вимірюється в коефіцієнтах або відсотках. Перевагою показників прибутковості порівняно з показниками прибутку є більш широкі можливості порівняння. Позитивним для підприємства є зростання цих показників, що надасть можливості подальшого його успішного розвитку [52].

Розрахуємо показники прибутковості ТОВ «ВіДі-Санрайз» за 2016 – 2018 рр. на основі даних додатків А – Е та рис. 2.6.

Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування:

$$\text{Ракт.зв.д. 2016} = \frac{158059}{703633} = 0,22;$$

$$\text{Ракт.зв.д. 2017} = \frac{200703}{960957} = 0,21;$$

$$\text{Ракт.зв.д. 2018} = \frac{309559}{1217950} = 0,25.$$

Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком:

$$\text{Ракт.ч.п. 2016} = \frac{129631}{703633} = 0,18;$$

$$\text{Ракт.ч.п. 2017} = \frac{164523}{960957} = 0,17;$$

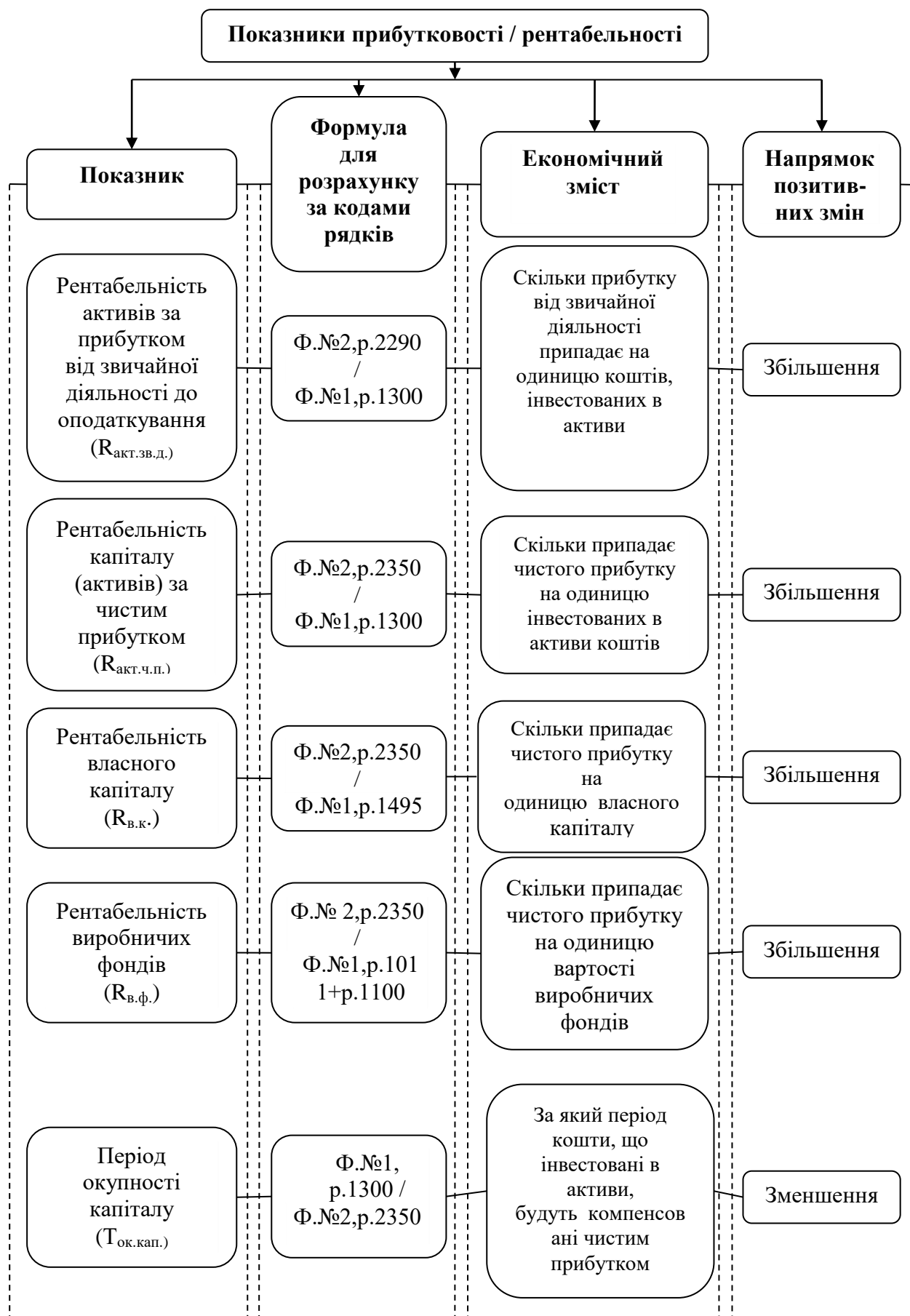

Рис. 2.6. Показники прибутковості / рентабельності

$$\text{Ракт.ч.п. 2018} = \frac{253732}{1217950} = 0,21.$$

Рентабельність власного капіталу:

$$\text{Рв.к. 2016} = \frac{129631}{236508} = 0,55;$$

$$\text{Рв.к. 2017} = \frac{164523}{400983} = 0,41;$$

$$\text{Рв.к. 2018} = \frac{253732}{454715} = 0,56.$$

Рентабельність виробничих фондів:

$$\text{Рв.ф. 2016} = \frac{129631}{320012+104155} = \frac{129631}{424167} = 0,31;$$

$$\text{Рв.ф. 2017} = \frac{164523}{384869+122105} = \frac{164523}{506974} = 0,32;$$

$$\text{Рв.ф. 2018} = \frac{253732}{497008+111350} = \frac{253732}{608358} = 0,42.$$

Період окупності капіталу:

$$\text{Ток.кап. 2016} = \frac{703633}{129631} = 5,43;$$

$$\text{Ток.кап. 2017} = \frac{960957}{164523} = 5,84;$$

$$\text{Ток.кап. 2018} = \frac{1217950}{253732} = 4,8.$$

Відобразимо розраховані значення за показниками прибутковості / рентабельності ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. за даними рис. 2.7.

Таким чином, показники рентабельності впродовж досліджуваного періоду характеризуються мінливістю, але, як бачимо, у 2018 р. прослідковуються позитивні тенденції зміни даних показників.

Для оцінювання ступеня ліквідності суб'єкта господарювання використовують різні відносні показники ліквідності, що різняться набором ліквідних засобів, які використовують для покриття короткотермінових зобов'язань. Залежно від того, які види оборотних активів приймаються у розрахунок, виокремлюють різні показники ліквідності [65].

Найчастіше при оцінці ліквідності використовують коефіцієнт абсолютної, швидкої та загальної ліквідності (коефіцієнт покриття).

Показники прибутковості / рентабельності					
Показник	2016	2017	2018	Напрямок позитивних змін	Результат згідно наших розрахунків
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	0,22	0,21	0,25	Збільшення	-; +
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	0,18	0,17	0,21	Збільшення	-; +
Рентабельність власного капіталу	0,55	0,41	0,56	Збільшення	-; +
Рентабельність виробничих фондів	0,31	0,32	0,42	Збільшення	+
Період окупності капіталу	5,43	5,84	4,8	Зменшення	-; +

**Рис.2.7. Показники прибутковості / рентабельності
ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.**

Примітка. Розраховано автором заданими додатків А-Е.

Основною проблемою багатьох підприємств є низький рівень показника абсолютної ліквідності, що є наслідком відсутності наявних грошових коштів. Однак, в цілому коефіцієнт покриття у більшості суб'єктів господарювання є вищим за нормативне значення, тобто підприємства мають достатньо оборотних активів для покриття поточних зобов'язань, але у структурі цих

активів переважають запаси, які вважаються найменш ліквідними з оборотних активів [41].

Характеристика й алгоритм розрахунку показників ліквідності (платоспроможності) відображено на рис. 2.8.

Здійснимо розрахунки показників ліквідності (платоспроможності) ТОВ «ВіДі-Санрайз» за 2016 – 2018 рр. на основі даних додатків А – Е та рис. 2.8.

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття):

$$K_{\text{покр. 2016}} = \frac{521212}{260107} = 2,00;$$

$$K_{\text{покр. 2017}} = \frac{666776}{358304} = 1,86;$$

$$K_{\text{покр. 2018}} = \frac{851741}{599742} = 1,42.$$

Коефіцієнт ліквідності швидкої:

$$K_{\text{шв.лікв. 2016}} = \frac{521212-104155}{260107} = 1,60;$$

$$K_{\text{шв.лікв. 2017}} = \frac{666776-122105}{358304} = 1,52;$$

$$K_{\text{шв.лікв. 2018}} = \frac{851741-111350}{599742} = 1,23.$$

Коефіцієнт ліквідності абсолютної:

$$K_{\text{абс.лікв. 2016}} = \frac{34704}{260107} = 0,13;$$

$$K_{\text{абс.лікв. 2017}} = \frac{13430}{358304} = 0,04;$$

$$K_{\text{абс.лікв. 2018}} = \frac{33152}{599742} = 0,06.$$

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості:

$$K_{\text{деб./кред. 2016}} = \frac{212497+3675+951+902+151493+5351}{260107} = 1,44;$$

$$K_{\text{деб./кред. 2017}} = \frac{285378+8154+24+233296+418}{358304} = 1,47;$$

$$K_{\text{деб./кред. 2018}} = \frac{315882+8745+37+380464+913}{599742} = 1,18.$$

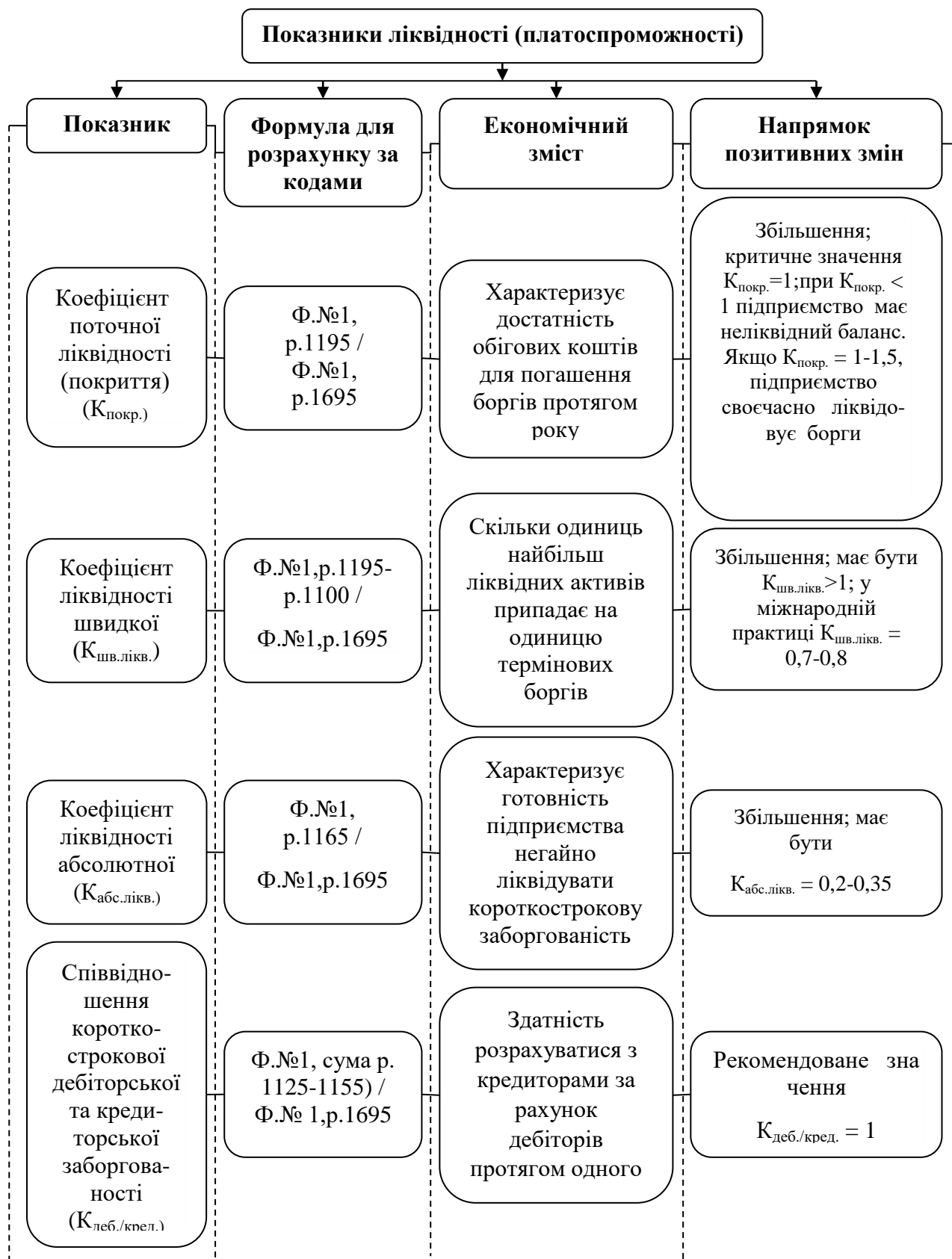

Рис. 2.8. Показники ліквідності (платоспроможності)

Примітка. Побудовано автором на основі [59, 60, 61, 64, 65].

Дані рис. 2.9 – 2.12 відображають тенденції зміни показників ліквідності (платоспроможності) ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Зауважимо, що показники поточної та швидкої ліквідності, хоча і перебувають в допустимих межах, але у 2018 р. мають спадну тенденцію (див. рис. 2.9 – 2.10).

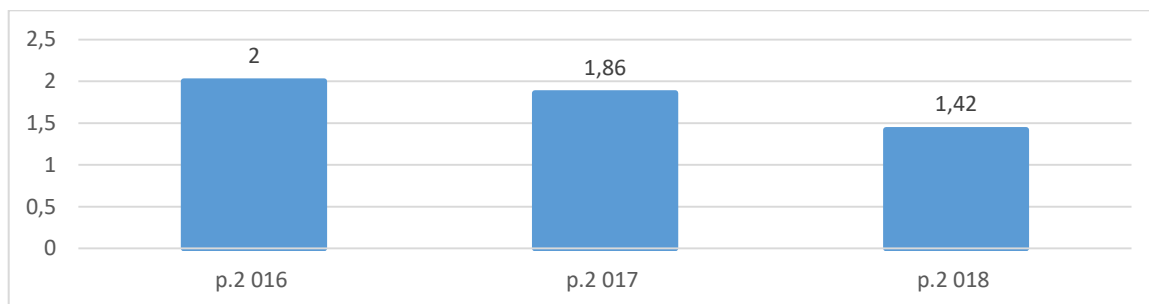

Рис. 2.9. Динаміка показника коефіцієнта поточної ліквідності ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором заданими додатків А-Е.

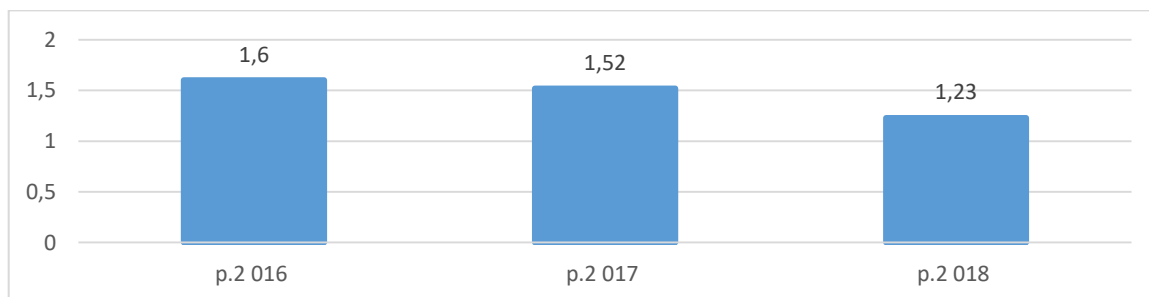

Рис. 2.10. Динаміка показника коефіцієнта швидкої ліквідності ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором заданими додатків А-Е.

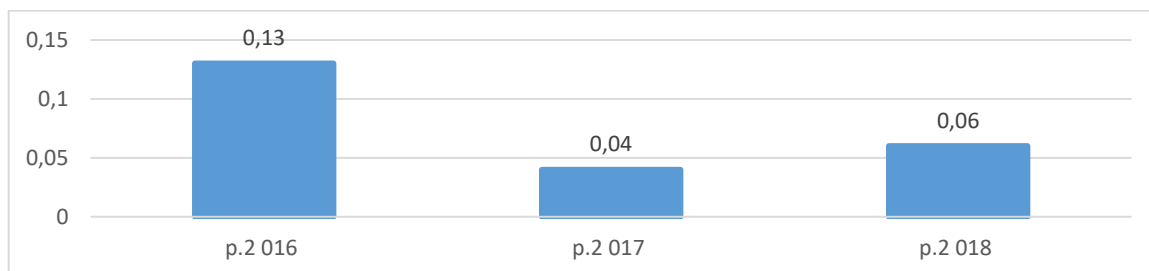

Рис. 2.11. Динаміка показника коефіцієнта абсолютної ліквідності ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором заданими додатків А-Е.

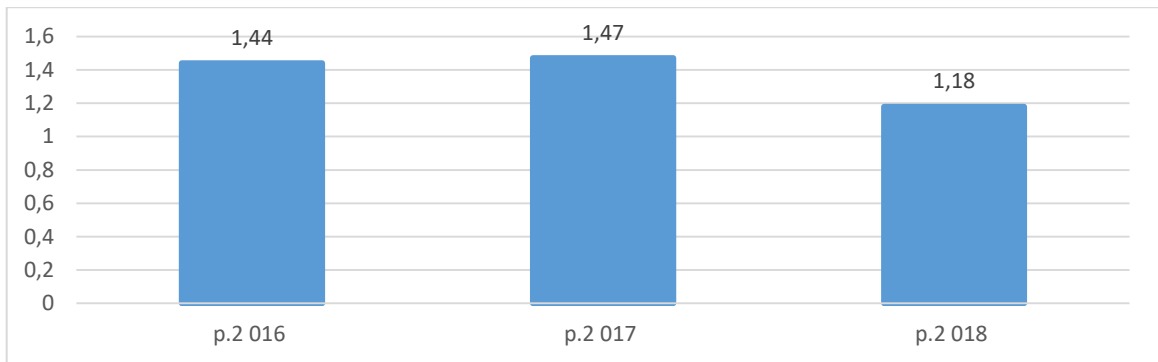

Рис. 2.12. Динаміка показника співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором заданими додатків А-Е.

Що стосується показника абсолютної ліквідності, то його значення впродовж досліджуваного періоду свідчать про негативні характеристики (див. рис. 2.8 і рис. 2.11).

Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. характеризується позитивно, оскільки у даний період знаходиться у допустимих межах (див. рис. 2.8 і рис. 2.12).

Фінансова стійкість та стабільність в першу чергу характеризує ступінь фінансової залежності господарюючого суб'єкта від зовнішніх джерел фінансування і свідчить про його плато- і кредитоспроможність [41].

Аналізуючи фінансову стійкість необхідно розрахувати комплекс відносних показників. Серед найбільш значущих показників фінансової стійкості вважається коефіцієнт автономії, який показує частку власного капіталу підприємства у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вищим є значення цього показника, тим вищим є рівень фінансової стійкості підприємства і тим воно є більш незалежним від зовнішніх джерел фінансування. Мінімальне (нормативне) значення цього коефіцієнта 0,5 [65].

Проте ураховуючи перспективи подальшого розвитку бізнесу власники можуть віддати перевагу допустимому зростанню частки позикових коштів,

адже це дозволить отримати більший прибуток на одиницю власних фінансових ресурсів. Істотне значення також має коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, який є індикатором здатності підприємства фінансувати оборотні активи за рахунок власних фінансових ресурсів. Високе значення свідчить про фінансову стійкість підприємства і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування [60].

Характеристика та алгоритм розрахунку показників фінансової стійкості та стабільності суб'єкта господарювання відображено на рис. 2.13.

Здійснимо розрахунки показників фінансової стійкості та стабільності ТОВ «ВіДі-Санрайз» за 2016 – 2018 рр. на основі даних додатків А – Е та рис. 2.13.

Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал):

$$Рк\ 2016 = 666776 - 358304 = 308472;$$

$$Рк\ 2017 = 521212 - 260107 = 261105;$$

$$Рк\ 2018 = 851741 - 599742 = 251999.$$

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами:

$$Кз.в.к.\ 2016 = \frac{261105}{521212} = 0,50;$$

$$Кз.в.к.\ 2017 = \frac{308472}{666776} = 0,46;$$

$$Кз.в.к.\ 2018 = \frac{251999}{851741} = 0,30.$$

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії):

$$Кавт.\ 2016 = \frac{236508}{703633} = 0,34;$$

$$Кавт.\ 2017 = \frac{400983}{960957} = 0,42;$$

$$Кавт.\ 2018 = \frac{454715}{1217950} = 0,37.$$

Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства			
Показник	Формула для розрахунку за кодами	Економічний зміст	Напрямок позитивних змін
Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал) (P_k)	$\Phi.\text{№}1, \text{p.}1495 + \text{p.}1595 - \text{p.}1095$ або $\Phi.\text{№}1, \text{p.}1195-1695$	Оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Наявність P_k означає не лише здатність платити поточні борги, а й можливість розширити виробництво	Збільшення
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами ($K_{з.в.к.}$)	$P_k / \Phi.\text{№}1, \text{p.}1195$	Абсолютна можливість перетворення активів у ліквідні кошти	Збільшення; рекомендується значення $K_{з.в.к.} > 0,1$; за [31] $K_{з.в.к.} > 2$
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) ($K_{авт.}$)	$\Phi.\text{№}1, \text{p.}1495 / \Phi.\text{№}1, \text{p.}1900$	Характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів; його незалежність від позикових джерел	Збільшення; за [11; 12] має бути $K_{авт.} > 0,5$
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) ($K_{ф.с.}$)	$\Phi.\text{№}1, \text{p.}1495 / \Phi.\text{№}1, \text{p.}1595 + \text{p.}1695 + \text{p.}1700$	Забезпеченість заборгованості власними коштами; перевищення власних коштів над позиковими свідчить про фінансову стійкість підприємства	За [12] нормативне значення $K_{ф.с.} > 1$
Показник фінансового левериджу ($K_{фін.лев.}$)	$\Phi.\text{№}1, \text{p.}1595 / \Phi.\text{№}1, \text{p.}1495$	Характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Збільшення свідчить про підвищення фінансового ризику	Зменшення; за [31] $K_{фін.лев.} < 0,25$
Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{фін.ст.}$)	$\Phi.\text{№}1, \text{p.}1495 + \text{p.}1595 / \Phi.\text{№}1, \text{p.}1900$	Частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі	За [11] має бути $K_{фін.ст.} = 0,85-0,90$

Рис. 2.13. Показники фінансової стійкості та стабільності господарюючого суб'єкта

Примітка. Побудовано автором на основі [59, 60, 61, 64, 65].

Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування):

$$\text{Кф.с. 2016} = \frac{236508}{207018+260107} = \frac{236508}{467125} = 0,51;$$

$$\text{Кф.с. 2017} = \frac{400983}{201670+358304} = \frac{400983}{559974} = 0,72;$$

$$\text{Кф.с. 2018} = \frac{454715}{163493+599742} = \frac{454715}{763235} = 0,60.$$

Показник фінансового левериджу:

$$\text{Кфін.лев. 2016} = \frac{207018}{236508} = 0,88;$$

$$\text{Кфін.лев. 2017} = \frac{201670}{400983} = 0,50;$$

$$\text{Кфін.лев. 2018} = \frac{163493}{454715} = 0,36.$$

Коефіцієнт фінансової стійкості:

$$\text{Кфін.ст. 2016} = \frac{236508+207018}{703633} = 0,63;$$

$$\text{Кфін.ст. 2017} = \frac{400983+201670}{960957} = 0,63;$$

$$\text{Кфін.ст. 2018} = \frac{454715+163493}{1217950} = 0,51.$$

Відобразимо розраховані значення за показниками фінансової стійкості та стабільності підприємства ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. на рис. 2.14.

Дані рис. 2.14. свідчать, що показники фінансової стійкості та стабільності ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. характеризуються негативними змінами, що негативно впливає на фінансову діяльність та фінансову безпеку суб'єкта господарювання.

Майже усі досліджувані нами показники не відповідають пороговим значенням, що, звісно має деструктивний відбиток на фінансово-господарській життєдіяльності ТОВ «ВіДі-Санрайз». Лише за показником власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал) у 2017 р. спостерігається поліпшення порівняно із попереднім 2016 р., але у 2018 р. знову відбулася мінімізація значення показника.

Показники фінансової стійкості та стабільності					
Показник	2016	2017	2018	Напрямок позитивних змін	Результат згідно наших розрахунків
Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал)	261105	308472	251999	Збільшення	+; -
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,5	0,46	0,3	Збільшення; рекомендується значення $K_{з.в.к.} > 0,1$; $K_{з.в.к.} < 2$	-
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,34	0,42	0,37	Збільшення; має бути $K_{авт.} > 0,5$	-
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	0,51	0,72	0,6	Нормативне значення $K_{ф.с.} > 1$	-
Показник фінансового левериджу	0,88	0,5	0,36	Зменшення; $K_{фін.лев.} < 0,25$	-
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,63	0,63	0,51	Має бути $K_{фін.ст.} = 0,85-0,90$	-

Рис. 2.14. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр.

Примітка. Розраховано автором заданими додатків А-Е.

Отож, дослідження показників-індикаторів фінансового стану ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. є основою для здійснення діагностування стану даного господарюючого суб'єкта.

2.2. Механізм забезпечення та діагностика стану фінансової безпеки господарюючого суб'єкта

Механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання із врахуванням чинників і загроз мінливого ринкового середовища в умовах сьогодення відображено на рис. 2.15.

Доповненням до вказаного механізму є визначення можливості та адаптаційної здатності суб'єкта господарювання (приспосовування до змін, які відбуваються у середовищі функціонування суб'єкта господарювання).

На першому етапі механізму забезпечення фінансової безпеки варто визначити особливості, які притаманні сфері діяльності суб'єкта господарювання і стосується технології виробництва, місця локації, типу продукції тощо.

Такий етап передбачає здійснення оцінки поточного рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання шляхом вибору окремого методу. Оптимальним варіантом є ресурсно-функціональний підхід, за яким можна оцінити поточний рівень фінансової безпеки за переліченими складниками фінансової безпеки.

Важливим моментом є здійснення характеристики стану фінансової безпеки господарюючого суб'єкта (див. табл. 2.1).

Важливим є виявлення зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на фінансову безпеку суб'єкта господарювання. Здійснюється конкретизація кількості і типу загроз фінансовій безпеці, які прямо або ж опосередковано впливають на фінансову безпеку суб'єкта господарювання.

Рис. 2.15. Механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання

* Складено автором на основі [63].

Це робиться з метою того, щоб керівництво підприємства та відповідальні особи із забезпечення й управління фінансовою безпекою змогли бачити явні проблеми на даному етапі діяльності підприємства.

Таблиця 2.1

Характеристика стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання

Стан безпеки	Характеристика стану безпеки
Критично низький	Високою є ймовірність припинення діяльності
Перед-критичний	Обсяги доходу є меншими або відповідають точці беззбитковості
Низький	Забезпечується мінімально прийнятний рівень рентабельності власного капіталу та використання матеріально-технічної бази
Задовільний	Дотримується більшість параметрів безпеки, проте характеристики забезпечення персоналом, його професійно-кваліфікаційного рівня, якості та конкурентоспроможності товарів (послуг) потребують покращення
Прийнятний	Суб'єкт господарювання забезпечує відтворення та прийнятну ефективність господарювання

На другому етапі відбувається процес нейтралізації, локалізації, мінімізації виявлених загроз фінансовій безпеці господарюючого суб'єкта. Даний етап характеризується розробкою комплексу заходів з забезпечення фінансової безпеки і впровадженням їх на практиці. Варто виконати бюджетне планування, що передбачатиме раціональне розподілення кошторису задля реалізації розробленого комплексу заходів із забезпеченню фінансової безпеки суб'єкта господарювання у поточному періоді фінансово-економічного розвитку. Наступним кроком є практична реалізація запланованих заходів та визначення рівня пристосування до змін (адаптації), що вплинули на фактичний рівень фінансової безпеки і забезпечення контролю за ходом здійснення запланованих заходів з метою забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Третій етап передбачає здійснення оперативного управління системою фінансової безпеки суб'єкта господарювання через коригування наявних або розробки нових заходів щодо забезпечення прийнятного рівня фінансової безпеки. Важливим моментом при цьому є те, як швидко керівництво підприємства зможе подолати загрози та ліквідувати їх негативні наслідки, пристосуватися до нових умов господарювання.

Запропонований механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств у практичній фінансово-господарській діяльності суб'єкта господарювання мають втілювати відповідальні особи за фінансову безпеку на підприємстві.

Для визначення оцінки рівня та діагностики стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання використовують показники майнового стану, показники ліквідності та платоспроможності, показники дебіторської і кредиторської заборгованостей, показники ділової активності, показники рентабельності та показники фінансової стійкості з застосуванням скоригованих методів оцінки.

Такі методи оцінки рівня діагностування стану фінансової безпеки ґрунтуються на підрахунку балів за кожною позицією показників, на основі яких оцінюється фінансова безпека. Скорингові методи оцінки рівня фінансової безпеки включають експертний аналіз, що передбачає опитування експертів – кваліфікованих фахівців – із подальшим здійсненням математичної обробки результатів дослідження.

До скорингових методів можна віднести ранговий метод (метод балів), який надає змогу: визначити важливість кожного показника-індикатора фінансової безпеки господарюючого суб'єкта у формуванні її загального рівня на підставі вагових коефіцієнтів; присвоїти кожному показнику-індикатору визначену кількість балів, згідно інтервалів їх значень; провести інтегральну оцінку фінансової безпеки суб'єкта господарювання [57, с. 322].

Отож, для оцінки рівня фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» використаємо такі показники (див. табл. 2.2).

В процесі експертної оцінки кожному експерту пропонується оцінити рейтинг кожного показника, ґрунтуючись на певній бальній шкалі. Таким чином, створюється система оціночних показників, кожному з яких привласнюється певний ранг, формується шкала оцінки отриманих показників і визначається механізм розрахунку сукупного рейтингу показника [58, с.142–143].

На основі цього методу можливо виконати ранжування як окремих показників, так і груп найбільш значимих показників для оцінки фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Так, якщо показник має значення вище нормального, то йому присвоюється I клас; нижче нормального, але вище критичного – II клас; нижче критичного – III клас.

Таблиця 2.2

**Показники-індикатори для визначення рівня фінансової безпеки
ТОВ «ВіДі-Санрайз»**

№ п/п	Найменування показника	I клас	II клас	III клас
1	Коефіцієнт мобільності активів	> 7	5-7	< 5
2	Рентабельність власного капіталу	>0,2	0,1-0,2	< 0,1
3	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	>1,5	1-1,5	< 1
4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,5	0,2-0,5	< 0,2
5	Коефіцієнт незалежності (автономії)	> 0,7	0,5-0,7	< 0,5

Інтегральна оцінка безпеки дається в балах і визначається як сума добутків рейтингу кожного показника на клас [58]:

$$B = \sum Re_i * K_i, \quad (2.2)$$

де B – сума балів;

Re_i – рейтинг і-го показника;

K_i – клас і-го показника.

Рейтинг показника визначається відповідно до цілей дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження. Сумарний рейтинг показників завжди складає 100, тобто кожному показнику присвоюється певне числове значення менше ста, яке відображає важливість даного показника.

Таким чином, для показників, всі значення яких відповідають I класу, кількість балів дорівнює 100; II класу – 200; III класу – 300. Відповідно до кількості набраних балів, присвоюється і клас фінансової безпеки підприємства:

- 1) I клас – високий рівень фінансової безпеки (100 – 150 балів);
- 2) II клас – нормальний рівень безпеки (151 – 250 балів);
- 3) III клас – критичний рівень безпеки підприємства (251 – 300 балів)

[33].

При визначенні класу показників варто обмежуватися трьома градаціями. Але при визначенні класу (рівня безпеки) підприємства, тобто при узагальнюючій оцінці можливе виділення додатково передкризової зони. Тоді доцільно визначити такі межі класів:

- 1) I клас – високий рівень безпеки (100–150 балів);
- 2) II клас – нормальний рівень безпеки (151–230 балів);
- 3) III клас – передкризовий рівень безпеки підприємства (231–250 балів);
- 4) IV клас – кризовий (критичний) рівень безпеки підприємства (251–300 балів) [58, с. 129].

Рейтинг показників фінансової безпеки відображено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Рейтинг показників фінансової безпеки суб'єкта господарювання

Показники	Рейтинг показників, %	Клас	Бали	Клас	Бали	Клас	Бали
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	22	1	22	2	44	3	66
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	21	1	21	2	42	3	63
Рентабельність власного капіталу	19	1	19	2	38	3	57

Продовження табл. 2.3							
Коефіцієнт незалежності (автономії)	19	1	19	2	38	3	57
Коефіцієнт мобільності активів	19	1	19	2	38	3	57
Разом	100	-	100	-	200	-	300
Клас		I		II		III	

На основі результатів вище проведеного аналізу встановлено рівень фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» за 2016 – 2018 рр. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Рівні фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» за 2016 – 2018 рр.

Показники	Значення	Клас	Бали	Значення	Клас	Бали	Значення	Клас	Бали
	2016 р.			2017 р.			2018 р.		
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	2,00	1	22	1,86	1	22	1,42	2	22
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,13	3	63	0,04	3	63	0,06	3	63
Рентабельність власного капіталу	0,55	1	19	0,41	1	19	0,56	1	19
Коефіцієнт незалежності (автономії)	0,34	3	57	0,42	3	57	0,37	3	57
Коефіцієнт мобільності активів	2,86	3	57	2,27	3	57	1	3	57
Разом	-	-	218	-	-	218	-	-	218
Клас	II			II			II		

Отож, дані табл. 2.4 показують, що кількість балів протягом аналізованого періоду набуло значення 218, що відповідає II класу безпеки, тому рівень фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» впродовж 2016 – 2018 рр. є нормальним. Це є позитивним явищем, однак менеджмент підприємства повинен бути спрямований на недопущення його мінімізації.

Висновки до розділу 2

Для визначення оцінки рівня та діагностики стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання використовують показники майнового стану, показники ліквідності та платоспроможності, показники дебіторської і кредиторської заборгованостей, показники ділової активності, показники рентабельності та показники фінансової стійкості з застосуванням скоригованих методів оцінки.

Методи оцінки рівня діагностування стану фінансової безпеки ґрунтуються на підрахунку балів за кожною позицією показників, на основі яких оцінюється фінансова безпека. Скорингові методи оцінки рівня фінансової безпеки включають експертний аналіз, що передбачає опитування експертів – кваліфікованих фахівців – із подальшим здійсненням математичної обробки результатів дослідження.

Кількість балів протягом аналізованого періоду набуло значення 218, що відповідає II класу безпеки, тому рівень фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» впродовж 2016 – 2018 рр. є нормальним. Це є позитивним явищем, однак менеджмент підприємства повинен бути спрямований на недопущення його мінімізації.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
ТОВ «ВІДІ-САНРАЙЗ»

3.1. Діагностика фінансової безпеки суб'єктів господарювання як інструмент ефективного управління його розвитком

Дієвим інструментом розв'язання проблем управління фінансовою безпекою підприємства є діагностика, спрямована на реальну оцінку поточного фінансового стану суб'єкта господарювання. Діагностика здійснюється задля виявлення, оцінки та аналізу проблем розвитку підприємства, виявлення джерел та причин виникнення негативних наслідків і небажаних тенденцій в функціонуванні підприємства, розробці і прийнятті обґрунтованих і оптимальних управлінських рішень.

Діагностика управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання тісно пов'язана зі всіма функціями управління: здійснює їх координацію та інтеграцію, забезпечує виявлення проблем кожної функції, сприяє прискоренню реалізації кожної з них, що в кінцевому підсумку надає механізму управління фінансовою безпекою підприємства деяку ступінь саморегулювання, в межах всіх контурів управління і забезпечує ефективність управління підприємством.

Робота системи діагностики управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання ґрунтується на базі застосування різних методів її реалізації, вибір яких залежить від стану діагностики, поставлених перед підприємством завдань і цілей, а також впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Ця система не є виокремленою, і являє собою частину загальної практики здійснення діагностики діяльності підприємства на базі оцінювання системи організації руху грошових потоків, визначення необхідності зовнішнього фінансування, сутності фінансової роботи з планування.

Розвиток дослідження змісту поняття «фінансова діагностика» та виділення її принципів, методичного інструментарію та функцій свідчить про

те, що на зміну тлумаченню діагностики, як процедури встановлення та аналізу поточного стану приходиться ширше її розуміння. А саме як складової системи стратегічного управління та дієвого інструменту забезпечення конкурентоспроможності підприємства у довготривалій перспективі.

Задля прийняття усякого управлінського рішення, у тому числі і стосовно управління фінансовою безпекою підприємства, вирішальне значення мають методичні засади здійснення оцінки рівня, впливу факторів та прогнозу зміни безпеки у відповідності до визначених принципів. Дотримання цих принципів повинно забезпечити формування гнучкої, оперативної та комплексної системи моніторингу фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Фінансову безпеку підприємства можна розглядати як міру гармонізації в просторі і часі економічних інтересів суб'єкта господарювання, з інтересами, пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, які діють поза межами підприємства[67, с. 78].

Проведення діагностики управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання, через функції управління підтверджує свою правомірність, адже саме через них реалізується механізм управління.

Предметом діагностики виступає як сукупність взаємопов'язаних підсистем, так і управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання в цілому. Саме таке структурування не випадкове, тому що головний і найбільш важливий принцип проведення ефективної діагностики – це правильне виділення окремих, але взаємопов'язаних між собою підсистем, які становлять у сукупності систему управління фінансовою безпекою.

Ключовою метою системи діагностики є підвищення ефективності управління фінансовою безпекою підприємства шляхом комплексного виявлення проблем на основі їх впорядкування і структуризації, а також підбору найліпшого вирішення проблем і прогнозування можливості їх появи при розробці заходів, які спрямовані на недопущення відповідних проблем в далекосяжному функціонуванні підприємства для забезпечення сталого,

динамічного і стабільного розвитку економіки суб'єкта господарювання (рис. 3.1.).

Через те, що підсистеми діагностики управління фінансовою безпекою підприємства є системами початкового рівня, то для кожної з них характерні наступні основні властивості системності: 1) підсистема виконує свої, тільки їй властиві функції, які не повторюються іншими підсистемами цієї системи; 2) має здатність взаємодіяти з іншими підсистемами та інтегрувати з ними; 3) підсистема тісно пов'язана з іншими елементами власної системи.

Еволюційна змінність фінансової безпеки і її місця в економічній безпеці підприємства дає змогу вибирати адекватні методи оцінювання, в залежності від місця виникнення загроз. Так можуть бути використані динамічні моделі, серед яких виділяють два підходи – описовий / дескриптивний та конструктивний / оптимізаційний.

Конструктивний підхід – це вибір з числа можливих траєкторій економічного розвитку оптимальної траєкторії. Оптимальна траєкторія визначається якнайкращою, відносно певного вибраного критерію. Наприклад, вона забезпечує найбільший обсяг прибутку за плановий період. Значення другого підходу полягає в дослідженні рівноваги у економічній системі. Цей підхід ґрунтується на понятті «рівноважної траєкторії». Тобто збалансованого, урівноваженого, економічного зростання [33, с. 245].

Обґрунтований підходи дозволить забезпечити гармонізацію висновків із загальною оцінкою діяльності підприємства і розробити заходи для результативної взаємодії усіх елементів та рівнів управління.

Діагностика фінансової безпеки суб'єктів господарювання повинна бути частиною механізму управління фінансовою безпекою (рис. 3.1), певним етапом з притаманними методами та з урахуванням місця фінансів в загальній системі управління.

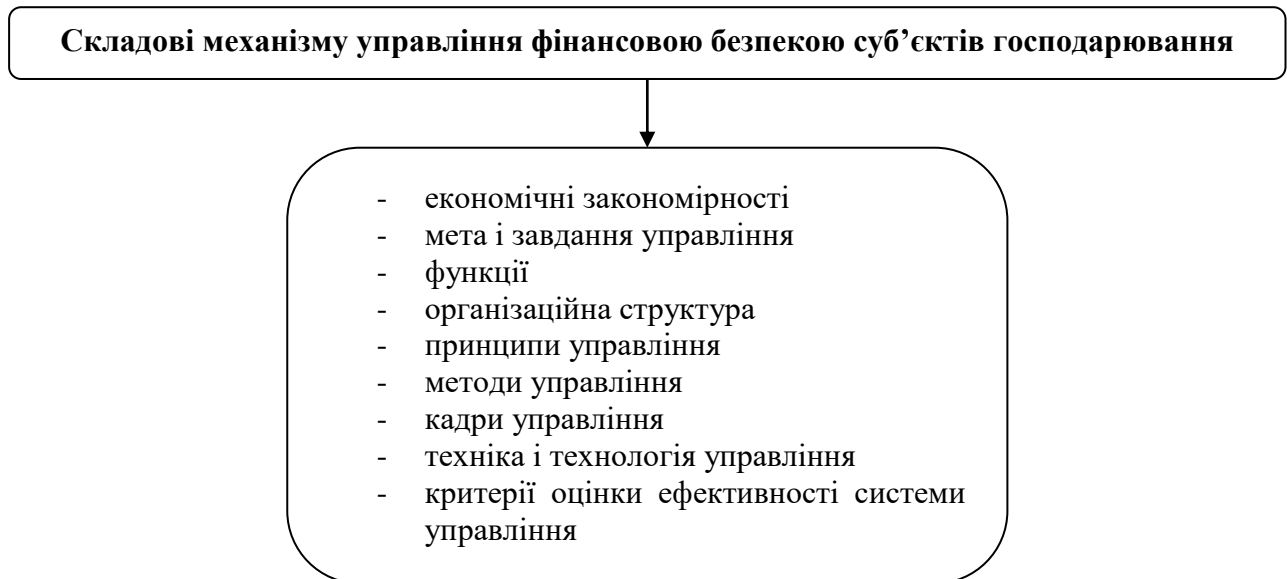

Рис. 3.1. Складові механізми управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано автором на основі [10].

Фінансова безпека має свої властивості, що відрізняють її від інших функціональних підсистем економічної безпеки, які проявляються під час взаємодії з ними, коли система працює як єдине ціле, і які можуть бути: якісні та кількісні, комплексні та часткові. До них переважно відносять такі властивості як: ієрархічність, цілісність, продуктивність, функціональність, емерджентність і саморегульованість.

Наведені властивості функціональних підсистем показують їх прагнення до забезпечення стійкості системи діагностики управління фінансовою безпекою підприємства в цілому.

В основу розробки системи діагностики управління фінансовою безпекою підприємства покладені головні та похідні принципи, за якими здійснюється функціонування системи та її характерними проявами в залежності від вироблення продукції та надання послуг (див. рис. 3.2).

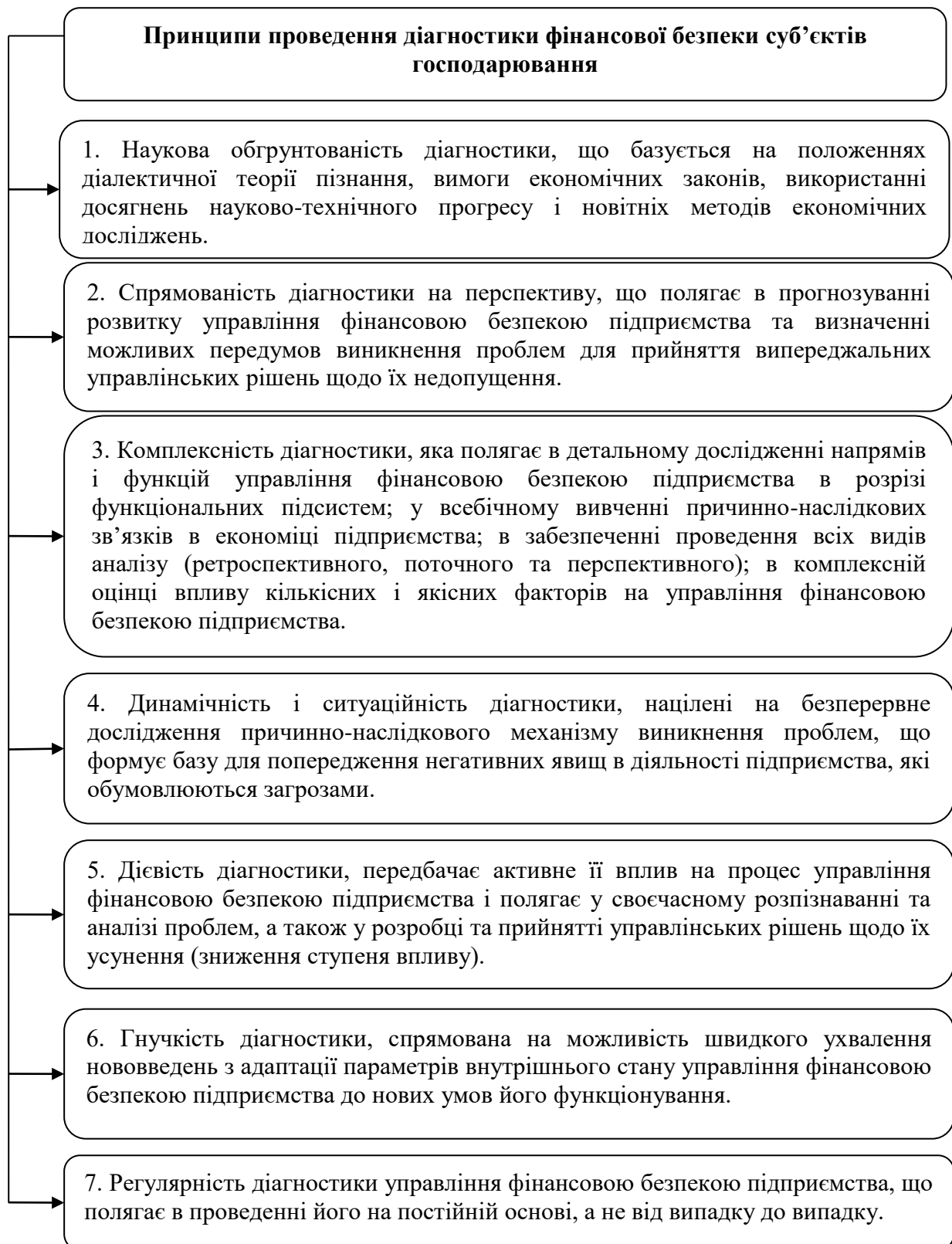

Рис. 3.2. Принципи проведення діагностики фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано автором

Отже, розробка системи діагностики управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання на базі запропонованих принципів формує її як систему економічних поглядів випереджаючого управління з позицій основних напрямків, функціональних підсистем і управлінського циклу.

Діагностика управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання являє собою комплексний процес виявлення, розбору, усунення і прогнозування появи проблем суб'єкта господарювання з позицій основних напрямків та управлінського циклу в розрізі функціональних підсистем, з метою підвищення ефективності управління підприємством.

Враховуючи дану особливість діагностики управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання, насущною стає розробка її концепції з позицій системного підходу, яка стане передумовою до досягнення ефективного розвитку підприємства.

Результативність діагностики управління фінансовою безпекою підприємства забезпечується послідовною реалізацією механізмів її проведення, наповнюваність яких складається з методів діагностики, що розглядалися. До таких механізмів слід віднести:

- механізм виявлення проблем;
- механізм діагностики проблем;
- механізм діагностики прийняття управлінських рішень;
- механізм прогнозування проблем.

На рис. 3.3. нами окреслені умови забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Зауважимо, у випадку, якщо рівень фінансової безпеки критично низький чи вона взагалі відсутня, то на перший план виступає антикризове управління фінансовою діяльністю господарюючого суб'єкта. Антикризове управління розпочинається тоді, коли на фінансову діяльність прямо діє сукупність певних загроз, та ще є шанс самостійно вийти з кризового стану. Антикризове управління розуміють як систему управління підприємством, яка спрямована на

завчасне виявлення кризових ситуацій, розроблення методів протидії, швидке реагування на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищах [43].

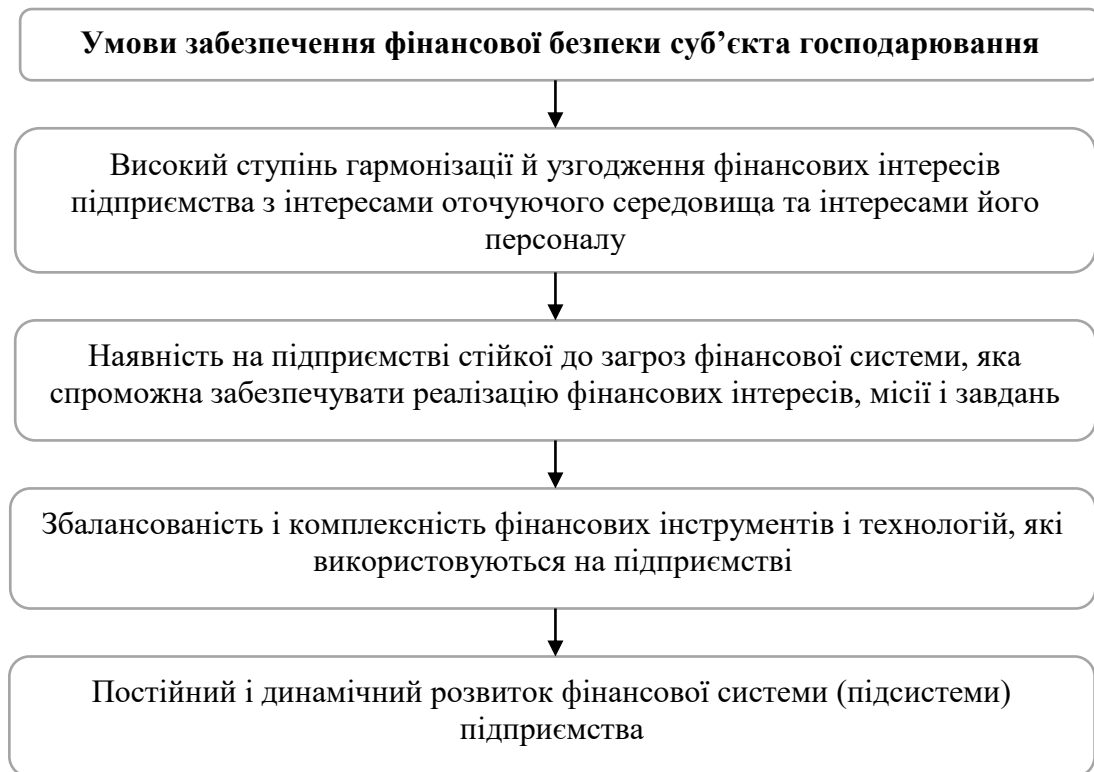

Рис. 3.3. Умови забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання

Примітка. Побудовано автором

Основою забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання є розробка і реалізація попереджувальних заходів в процесі антикризового управління. Головна мета цих видів управління (а саме антикризового та фінансовою безпекою) – це повернення підприємства в нормальний стан фінансової діяльності. Об'єктом антикризового управління є кризовий фінансовий стан суб'єкта господарювання. Об'єктом управління фінансовою безпекою є сукупність загроз і небезпек, які впливають на підприємство.

Інструменти управління станом фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання відображено на рис. 3.4.

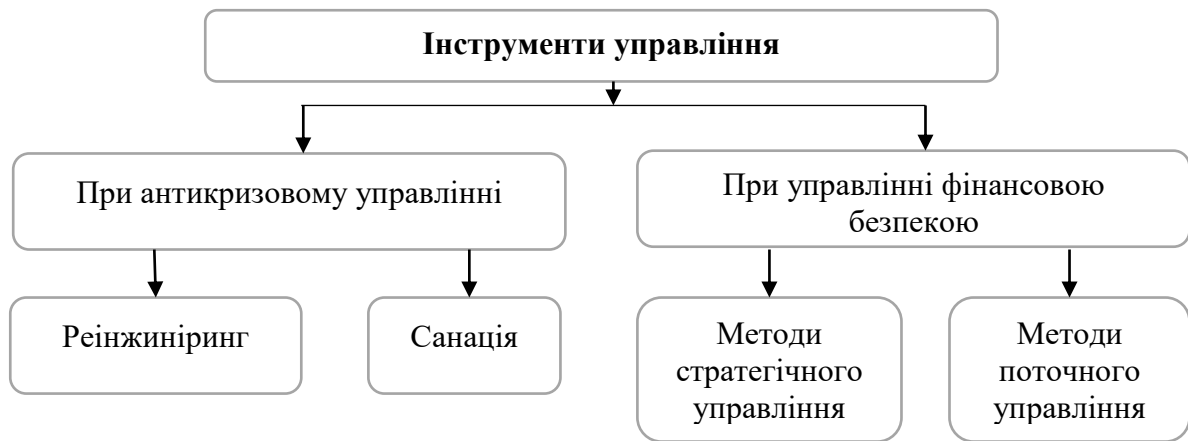

Рис. 3.4. Інструменти управління

Примітка. Побудовано автором

Отож, діяльність господарюючих суб'єктів в ринковій економіці обумовлюється станом їх фінансів. Це веде до необхідності розгляду проблем управління фінансовою безпекою. Забезпечення стійкого розвитку підприємства, досягнення цілей, які відповідають інтересам власників і суспільства, стабільність результатів діяльності, неможливі без розробки і проведення самостійної стратегії суб'єкта господарювання. В сучасній економіці визначається наявністю перевіреної системи його фінансової безпеки. Збільшення темпів бізнес-сфери викликає усе більшу залежність підприємства від зовнішнього фінансування та, можливість втрати незалежності у прийнятті управлінських рішень. Тому є потреба в пошуку вигідних способів здійснення діагностики фінансової безпеки суб'єктів господарювання, як складової управлінської та економічної науки, що має ґрунтуватись на передбаченнях функціонування фінансових ринків, оцінках фінансового стану суб'єктів з урахуванням впливу багатоаспектних чинників та формулювання пріоритетних напрямків фінансової стратегії.

3.2. Стратегія фінансової безпеки суб'єктів господарювання в контексті покращення її стану

Роботу господарюючого суб'єкта із забезпечення власної фінансової безпеки, не можливо зводити лише до поточного реагування на загрози фінансовим інтересам. На сьогодні більше число підприємств усвідомлюють необхідність свідомого перспективного управління фінансовою безпекою на основі наукової методології, передбачення її форм та напрямів, адаптації до загальних цілей розвитку підприємства і умов зовнішнього фінансового середовища. Дієвим інструментом перспективного управління фінансово-економічною безпекою підприємства, яке є підлеглим реалізації цілей загального його розвитку, в умовах суттєвих змін макроекономічних показників, кон'юнктури фінансового ринку і пов'язаної із цим невизначеністю, системи державного регулювання ринкових процесів, є стратегія забезпечення його фінансової безпеки.

Фінансова стратегія підприємства – одна з найважливіших видів функціональної стратегії, що забезпечує всі головні напрями розвитку його фінансових відносин й фінансової діяльності, що реалізується шляхом формування фінансових цілей на довгий період, підбору найефективніших путей їх досягнення, адекватного використання фінансових ресурсів й корегування напрямів формування, при зміні умов зовнішнього середовища. До даного визначення сутності фінансової стратегії, можна додати забезпечення фінансової безпеки підприємства і його фінансових інтересів. Отже, фінансова стратегія підприємства є науково-методичним інструментом (технологією), котра включає вибір ефективних напрямів їх досягнення, механізм реагування на зміни у внутрішньому середовищі й зовнішньому стані фінансової діяльності. Основною метою даної стратегії має бути забезпечення фінансової безпеки підприємства. Фінансова стратегія є складником загальної стратегії суб'єкта господарювання [46].

Стратегія – це концепція розвитку підприємства, що дає визначення основних напрямів та шляхів досягнення цілей виживання і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі на основі концентрації зусиль на певних пріоритетах; вважається способом установавлення взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем. Стратегія являє фундамент практичної діяльності підприємства, координації його окремих напрямів, процесу адаптації до середовища функціонування.

Запорукою стабільного та успішного розвитку господарюючого суб'єкта виступає раціональний й професійний менеджмент, ключовим завданням якого вважається розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства як складової фінансової стратегії.

Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства передбачає визначення мети і завдань, напрямів їх вирішення, форм та методів застосування відповідних сил та засобів, можливість їх перегрупування, створення необхідних резервів для нейтралізації і локалізації можливих загроз [55].

Розробка стратегії фінансової безпеки грає велику роль в забезпеченні ефективного стійкого розвитку підприємства (рис. 3.5).

Розроблена стратегія забезпечення фінансової безпеки є однією з базисних передумов стратегічних змін загальної організаційної структури управління і організаційної культури підприємства.

Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства розробляється на довгострокову перспективу, однак суб'єкт господарювання в процесі діяльності готує також поточні плани захисту інтересів – тактичні заходи.

Тактика фінансової безпеки – це найбільш рухлива частина політики фінансової безпеки, що змінюється залежно від дії внутрішніх та зовнішніх загроз, зміни пріоритетності інтересів підприємства тощо. Складність і мінливість діяльності господарюючого суб'єкта вимагають використання різних тактичних заходів стосовно забезпечення фінансової безпеки [50].

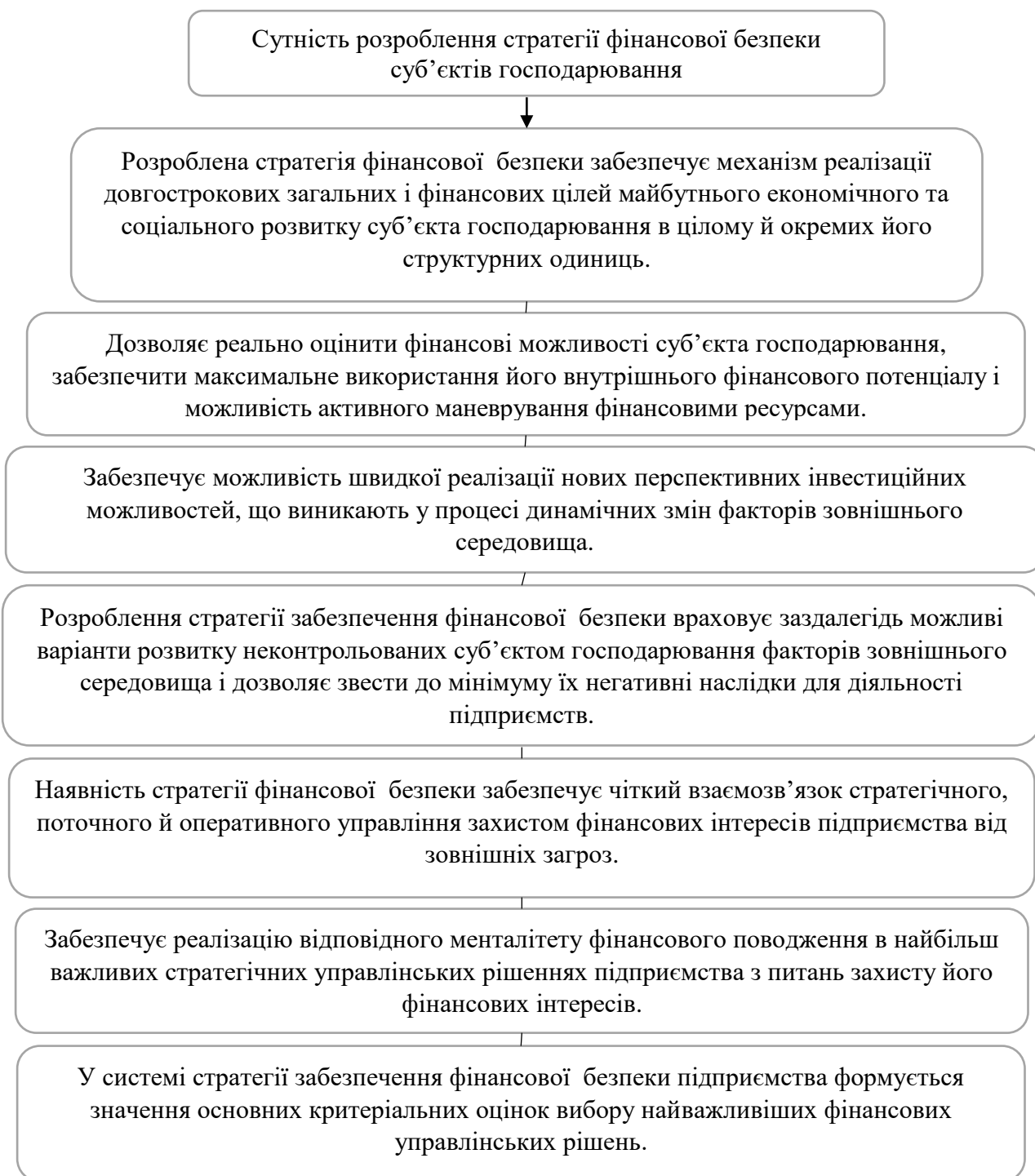

Рис. 3.5. Сутність розроблення стратегії фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано автором

Розроблення стратегії забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання повинне ґрунтуватися на ряді принципів, що наведені на рис. 3.6.

Рис. 3.6. Принципи розробки стратегії забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання

Примітка. Побудовано автором

Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства (суб'єкта господарювання) розробляється в розрізі окремих домінантних сфер (напрямків) захисту його фінансових інтересів від загроз у перспективному періоді. У рис.3.7 відображено складові загальної стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз». Стратегія забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» повина ґрунтуватися на об'єктивних закономірностях розвитку фінансових відносин, визначати мету й завдання усієї системи забезпечення фінансової безпеки, орієнтуватися на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення й розвитку позитивних процесів та подолання негативних тенденцій в сфері діяльності ТОВ «ВіДі-Санрайз».

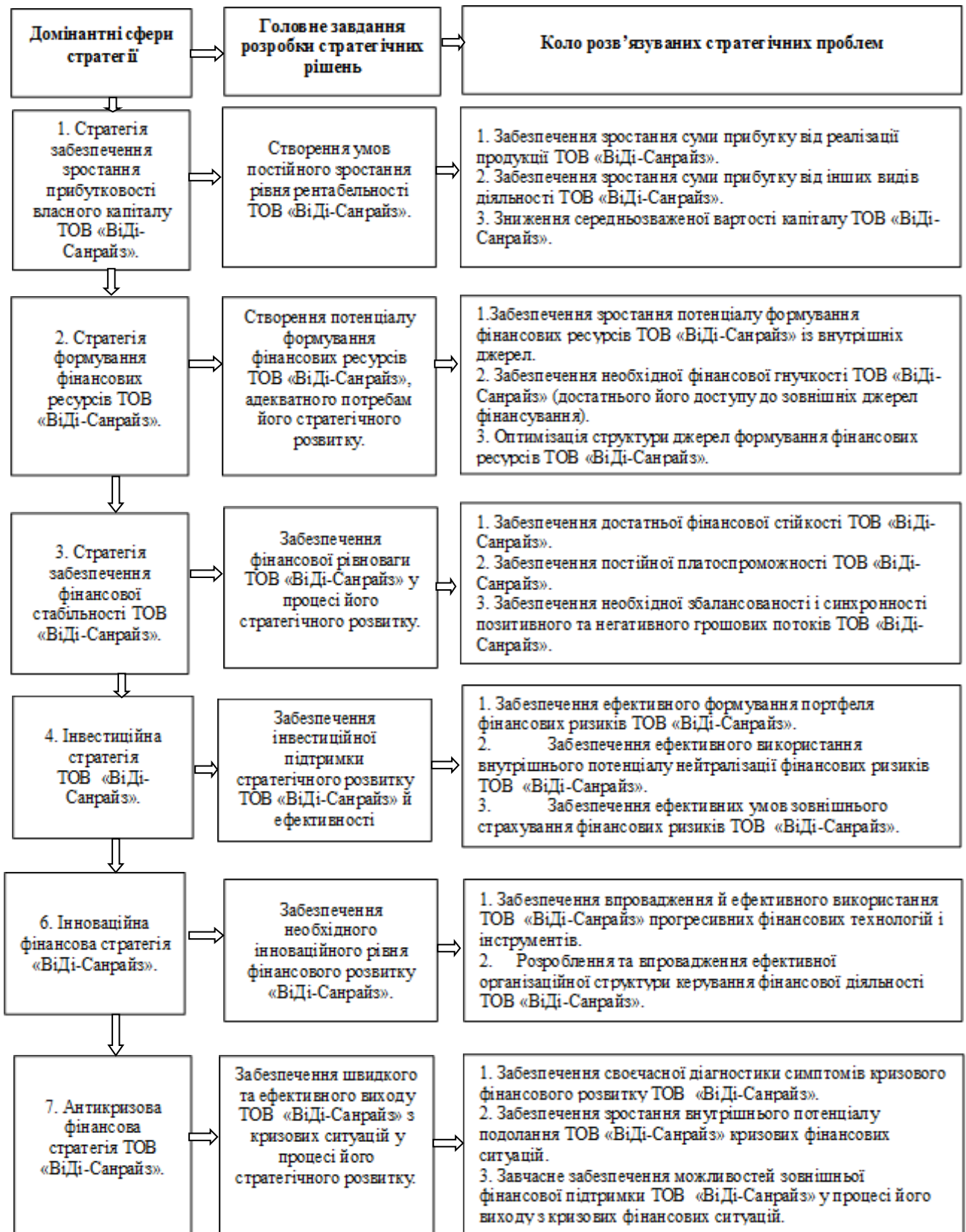

Рис. 3.7. Характеристика домінантних сфер (напрямів) загальної стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз»

При цьому мають бути визначені найближчі і перспективні цілі такої стратегії й механізми їх реалізації.

Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства носить цільовий характер, тобто передбачає постановку й досягнення визначених цілей. Будучи чітко вираженими, стратегічні цілі стають могутнім засобом підвищення ефективності системи фінансової безпеки у довгостроковій перспективі, її координації й контролю, а також базою для прийняття управлінських рішень за всіма основними напрямками захисту фінансових інтересів підприємства [14]. Стратегічні цілі забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання становлять описані у формалізованому вигляді бажані параметри її кінцевої стратегічної позиції, що дозволяють направляти систему заходів захисту фінансових інтересів від загроз в довгостроковій перспективі й оцінювати їхні результати [21].

Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства базується на стратегічному управлінні, котре повинне включати ряд елементів, наведених на рис. 3.8.

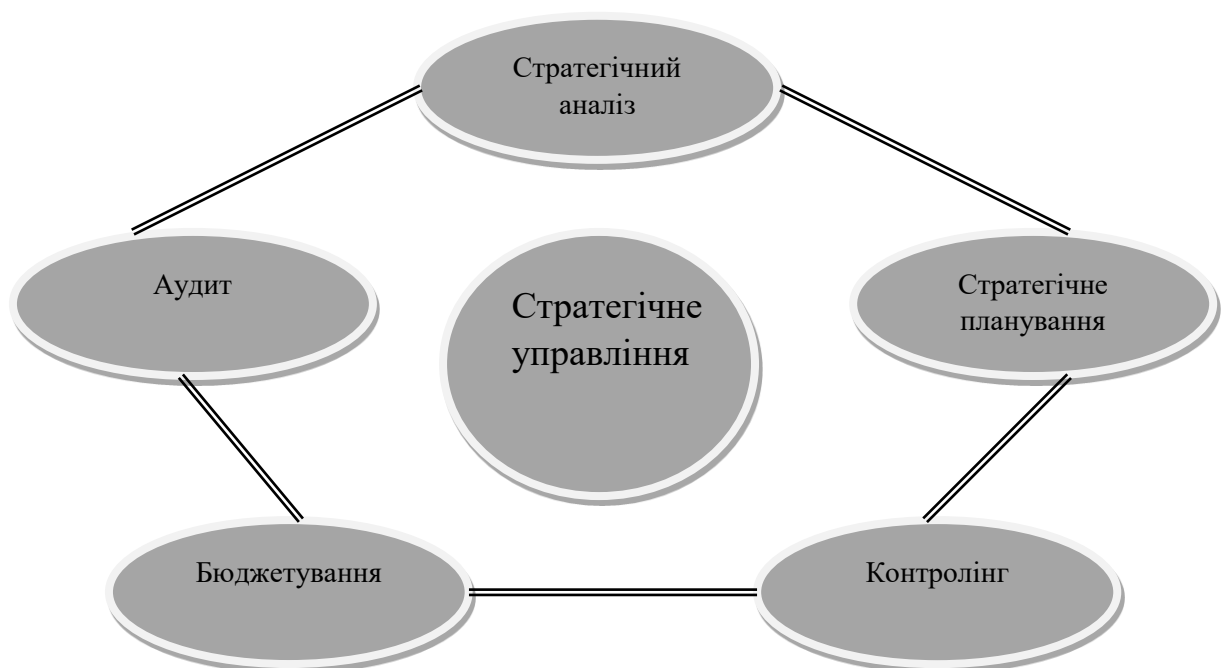

Рис. 3.8. Структура стратегічного управління фінансовою безпекою підприємства

Примітка. Побудовано автором

В системі стратегічного управління фінансовою безпекою господарюючого суб'єкта найголовнішим етапом є реалізація сформованої стратегії. Основним завданням процесу реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки вбачається створення на ТОВ «ВіДі-Санрайз» необхідних передумов задля фінансової підтримки його стійкого зростання та успішного досягнення кінцевих стратегічних цілей його розвитку. Реалізацію стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» варто вважати успішно завершеною, якщо досягнуті усі основні стратегічні цілі за кожною з її домінантних сфер.

Інструментом реалізації стратегії суб'єкта господарювання є стратегічний план.

Варто акцентувати, що стратегічний план повинен бути (рис. 3.9):

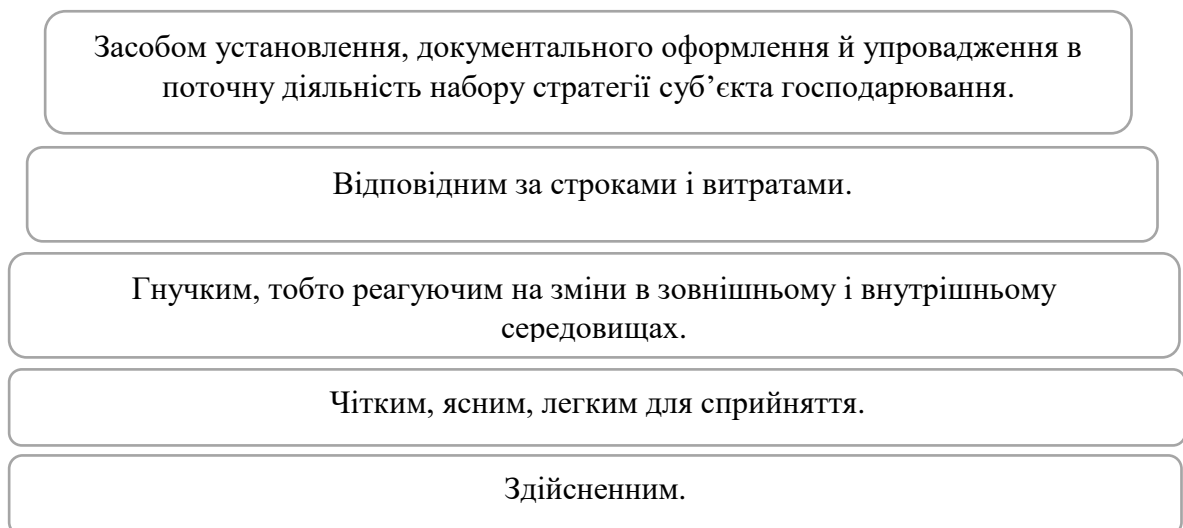

Рис. 3.9. Вимоги до стратегічного плану фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Примітка. Побудовано автором

Розроблений стратегічний план забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» представлений на рис. 3.10.

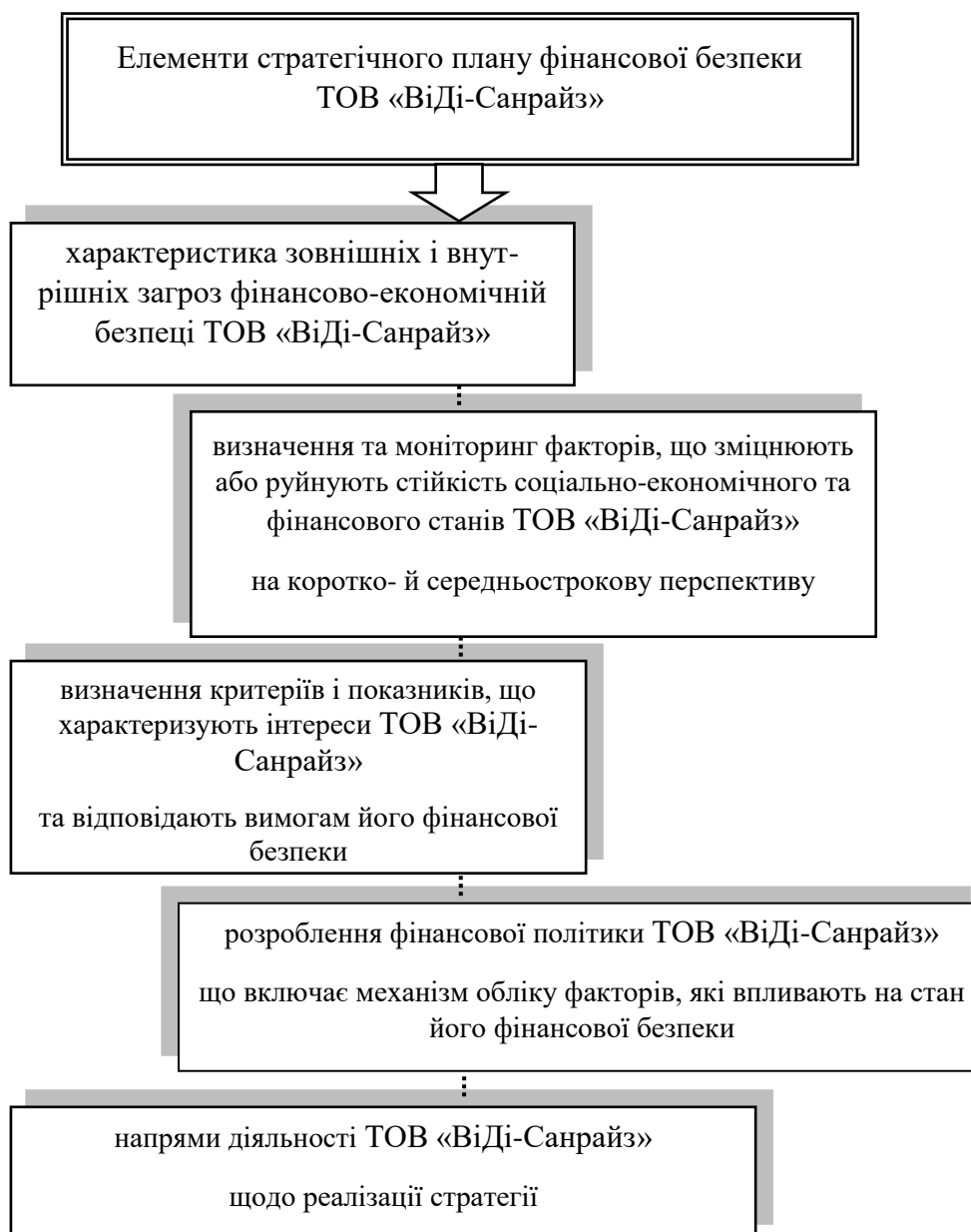

Рис. 3.10. Стратегічний план забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз»

Примітка. Побудовано автором

Отже, розроблення стратегії забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання – складний, багатогранний процес, що потребує застосування комплексного підходу на засадах використання даних оцінювання власних можливостей, відповідності досліджуваної стратегії загальному сценарію розвитку суб'єкта господарювання, реалізації стратегічних фінансових

інтересів суб'єкта господарювання і захисту від загроз негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ.

Загалом, стратегію забезпечення фінансової безпеки підприємства варто розглядати як модель, що необхідна для досягнення певних цілей в рамках корпоративної й фінансової стратегії шляхом координації, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємства з метою забезпечення належного рівня його фінансової безпеки. У складі розробленої стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» задано складову (частку) корпоративної місії і цілі суб'єкта господарювання, що стосуються фінансової безпеки, результати аналізу внутрішнього й зовнішнього фінансових середовищ, якісні та кількісні параметри використання фінансових ресурсів, котрі задовольняють вимоги забезпечення належного рівня фінансової безпеки, відповідальні за реалізацію намічених заходів, обсяг і джерела фінансових ресурсів (бюджет), потрібних для забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Отож, хоча рівень фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» протягом 2016–2018 рр. був нормальним, як засвідчують результати його діагностування, висвітлені у розділі 2, проте необхідно враховувати мінливість середовища функціонування та ринкової економіки загалом. Це зумовлює потребу формування обґрунтованої системи антикризового фінансового управління, що забезпечить можливості для запобігання фінансовим кризам, їх подолання й мінімізації негативних наслідків.

Висновки до розділу 3

Діагностика управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання визначена як комплексний процес виявлення, аналізу, усунення і прогнозування появи проблем суб'єкта господарювання, з позицій основних напрямків та управлінського циклу в розрізі функціональних підсистем, з метою підвищення ефективності управління суб'єктом господарювання в цілому.

Вказано, що недостатність уваги до проблем фінансової безпеки може привести навіть при високій доходності бізнесу до того, що підприємство стане ціллю ворожого поглинання та, з іншого боку, ріст темпів бізнесу викликає більш високу залежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування та, можливо, втрату самостійності у прийнятті управлінських рішень.

У системі стратегічного управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання найголовнішим етапом є реалізація сформованої стратегії. Основним завданням процесу реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки є створення необхідних передумов для фінансової підтримки його стійкого зростання та успішного досягнення кінцевих стратегічних цілей його розвитку. Реалізацію стратегії забезпечення фінансової безпеки варто вважати успішно завершеною, якщо досягнуті всі основні стратегічні цілі за кожною з її доміантних сфер. Інструментом реалізації стратегії суб'єкта господарювання є стратегічний план.

ВИСНОВКИ

Проблематика забезпечення безпеки на прийнятному рівні займає статус найвищого пріоритету у державній політиці, тому вона виступає предметом дослідження суб'єктів різноманітних сфер діяльності.

Усі фінансові відносини господарюючого суб'єкта варто поділяти на внутрішні та зовнішні. До зовнішніх фінансових відносин господарюючого суб'єкта належать: відносини обміну (взаємовідносини між суб'єктами господарювання, у вигляді розрахунків із постачальниками та покупцями) і відносини розподілу (взаємовідносини із бюджетом – платежі й асигнування; взаємовідносини із фондами цільового призначення – внески та надходження; взаємовідносини із страховими компаніями – страхові платежі та страхові відшкодування; взаємовідносини із банками – відкриття і ведення рахунків, зберігання коштів на депозитах, отримання й погашення кредитів, отримання й сплата відсотків і т.д.; взаємовідносини із інституціями фінансового ринку – розміщення власних цінних паперів й інвестування тимчасово вільних коштів; взаємовідносини із галузевими й корпоративними органами – внески в централізовані фонди й надходження з них).

Внутрішні фінансові відносини господарюючого суб'єкта мають розподільний характер й включають: розподіл доходу та формування прибутку; розподіл чистого прибутку та його використання; формування і використання амортизаційних відрахувань; утворення і використання фондів підприємств.

Виділяють такі структурні елементи фінансової безпеки господарюючих суб'єктів: кредитну, грошову, інвестиційну, фондову, бюджетно-податкову і страхову.

Безпекознавчими дефініціями, які формують категоріальний апарат фінансової безпеки суб'єктів господарювання є: об'єкт, суб'єкт, предмет, ризик, небезпека, загроза, індикатор, механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, управління фінансовою безпекою суб'єктів

господарювання, концепція, стратегія забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, фінансові інтереси.

Для здійснення оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання досить важливо правильно визначити методика її проведення, що передбачає аналіз різновекторних аспектів фінансової діяльності досліджуваних суб'єктів господарювання.

Методика оцінювання фінансової безпеки вітчизняних підприємств має відповідати вимогам: динамічність, що передбачає врахування змінного середовища існування господарюючого суб'єкта; репрезентативність – передбачає відображення найбільш суттєвих показників, які впливають на рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання; достовірність – зумовлює адекватність відображення стану складової безпеки; інформаційна доступність – використання під час розрахунків офіційних статистичних звітних даних, звітності підприємства і публічних експертних оцінок.

Для вимірювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання застосовують велику кількість різноманітних методів. Серед них варто виділити такі: метод балів; методи експертних оцінок, які слугують для опису кількісних і якісних характеристик досліджуваних процесів; метод, що базується на системному аналізі індикаторів безпеки для проведення інтегральної оцінки рівня безпеки; метод аналізу й оброблення сценаріїв; методи оптимізації; теоретико-гральні методи; кориснісні методи; методи розпізнавання образів; методи теорії нечітких систем; методи багатомірного статистичного аналізу тощо.

Діагностика відіграє важливу роль в розвитку та роботі суб'єктів господарювання. Своєчасно проведена діагностика створює необхідну аналітичну основу для обґрунтування антикризових заходів та формування ситуаційних програм суб'єктів господарювання.

Діагностика фінансового стану в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання є особливо потрібною та повинна бути спрямована на зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання, на їх подальший

соціальний та економічний розвиток, підвищення ефективності використання господарського потенціалу.

Застосування суб'єктом господарювання діагностичних процедур дозволить оцінювати наслідки прийняття стратегічних і поточних рішень, визначати можливі перспективи розвитку. Вчасно і якісно проведена діагностика фінансового стану вбереже суб'єкт господарювання від кризового стану та попередить банкрутство.

Загалом для розрахунку фінансової безпеки суб'єктів господарювання загалом можна використати показники-індикатори майнового стану, показники прибутковості / рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості та стабільності.

Дослідження показників-індикаторів фінансового стану ТОВ «ВіДі-Санрайз» у 2016 – 2018 рр. є основою для здійснення діагностування стану даного господарюючого суб'єкта.

Для визначення оцінки рівня та діагностики стану фінансової безпеки досліджуваного суб'єкта господарювання використаємо показники майнового стану, показники ліквідності та платоспроможності, показники дебіторської і кредиторської заборгованостей, показники ділової активності, показники рентабельності та показники фінансової стійкості з застосуванням скоригованих методів оцінки.

Методи оцінки рівня діагностування стану фінансової безпеки ґрунтуються на підрахунку балів за кожною позицією показників, на основі яких оцінюється фінансова безпека. Скорингові методи оцінки рівня фінансової безпеки включають експертний аналіз, що передбачає опитування експертів – кваліфікованих фахівців – із подальшим здійсненням математичної обробки результатів дослідження.

До скорингових методів можна віднести ранговий метод, тобто метод балів, який надає змогу: визначити важливість кожного показника-індикатора фінансової безпеки господарюючого суб'єкта у формуванні її загального рівня на підставі вагових коефіцієнтів; присвоїти кожному показнику-індикатору

визначену кількість балів, згідно інтервалів їх значень; провести інтегральну оцінку фінансової безпеки суб'єкта господарювання

Кількість балів протягом аналізованого періоду сягнуло значення 218, що відповідає II класу безпеки, тому рівень фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» впродовж 2016 – 2018 рр. є нормальним. З позиції безпекознавства це є позитивним явищем, однак менеджмент підприємства повинен бути спрямований на недопущення його зменшення.

Діагностика управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання тісно пов'язана зі всіма функціями управління: здійснює їх координацію та інтеграцію, забезпечує виявлення проблем кожної функції, сприяє прискоренню реалізації кожної з них, що в кінцевому підсумку надає механізму управління фінансовою безпекою підприємства деяку ступінь саморегулювання, в межах всіх контурів управління і забезпечує ефективність управління підприємством.

Робота системи діагностики управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання ґрунтується на базі застосування різних методів її реалізації, вибір яких залежить від стану діагностики, поставлених перед підприємством завдань і цілей, а також впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Результативність діагностики управління фінансовою безпекою підприємства забезпечується послідовною реалізацією механізмів її проведення, наповнюваність яких складається з методів діагностики, що розглядалися. До таких механізмів слід віднести: механізм виявлення проблем; механізм діагностики проблем; механізм діагностики прийняття управлінських рішень; механізм прогнозування проблем.

Ефективним інструментом перспективного управління фінансово-економічною безпекою суб'єкта господарювання, що є підлеглим реалізації цілей загального його розвитку в умовах істотних змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку і пов'язаної з цим невизначеністю, виступає стратегія забезпечення його фінансової безпеки.

У системі стратегічного управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання найголовнішим етапом є реалізація сформованої стратегії. Основним завданням процесу реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки є створення на ТОВ «ВіДі-Санрайз» необхідних передумов для фінансової підтримки його стійкого зростання та успішного досягнення кінцевих стратегічних цілей його розвитку. Реалізацію стратегії забезпечення фінансової безпеки ТОВ «ВіДі-Санрайз» варто вважати успішно завершеною, якщо досягнуті всі основні стратегічні цілі за кожною з її домінантних сфер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосов О. Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект. *Проблеми економіки*. 2011. № 4. С. 76 – 80.
2. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 1. С. 98 – 103.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. К.: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
5. Бойчик І. Економіка підприємства: навч. посібник. К.: «Атіка», 2002. 480 с.
6. Бутинець Ф. Ф. Стандарти аудиту, надання впевненості та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: тести; [навч. посіб. для ВНЗ]. Житомир: ПП «Рута», 2006. 208 с.
7. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. – Львів: Арал, 2008. 384 с.
8. Васюренко О. В. Моделі оцінки банківської діяльності для забезпечення стабільності банківської системи : монографія. О. В. Васюренко та ін.; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. К.: УБС НБУ, 2010. 294 с.
9. Галушак В. В. Фінансова стійкість та фінансова стратегія підприємства як ефективне формування та використання фінансових ресурсів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №4. С. 810 – 813.
10. Гарасим П. М., Бруханський Р. Ф., Хомин П. Я. Наскрізні блоки кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку. Тернопіль, Астон, 2003. 368 с.
11. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економічна діагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Центр учбової літератури, 2007. 307 с.

12. Давидов Г. М., Малахова В. М., Маготець О. А. Стратегічний аналіз: навч. посіб. К.: Знання, 2011. 389 с.
13. Демиденко С. Л. Особливості стратегічного аналізу середовища підприємства. Ефективна економіка. – 2016. – № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
14. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства. – К.: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
15. Доценко І. О. Механізм управління ризиками підприємницької діяльності в системі безпеки підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / І. О. Доценко. Хмельницький: ХНУ, 2014. 241 с.
16. Дяченко К. С. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015. № 4 / 5 (24). С. 31 – 36.
17. Економічна безпека підприємств: підручник. В. Л. Ортинський та ін.. К.: Алерта, 2011. 704 с.
18. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. С. 23.
19. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: монографія. К.: Національна академія управління, 2010. 232 с.
20. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. №996-XIV. URL: <http://search.ligazakon.ua>.
21. Занятость, безработица, служба занятости. Толковый словарь терминов и понятий. М.: «Нива России», 1996. 288с.
22. Зубок М. І Економічна безпека суб'єктів підприємництва. За заг. ред. М. І. Зубка. К., 2012. 226 с.
23. Іванків О. Діагностика загрози економічній безпеці підприємства й напрями їх нівелювання в умовах євроінтеграційних процесів. URL: file:///C:/Users/Olga/Downloads/echcenu_2016_1_9.pdf.

24. Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. 144 с.
25. Клейнер Г. Б., Тамбовцев В. Л., Качалов Р. М. Предприятия в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность : учебник. М.: ОАО «Изд-во «Экономика», 1997. 288 с.
26. Коломієць Н. О., Коломієць О. П. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/viewFile/99627/94703>.
27. Кононеко О., Маханько О. Анализ финансовой отчетности. Х.: Фактор, 2007. 208 с.
28. Конспект лекцій з дисципліни «Звітність підприємства» для студентів напряму 6.030509 «Облік і аудит». Укладач: Кіляр О. Р. Тернопіль, ТНТУ імені І. Пулюя, 2016. 73 с.
29. Кость Я. О. Місце фінансової діагностики в системі фінансового менеджменту підприємства. Наука й економіка. 2010. №2. С. 55 – 63.
30. Кулинич М. Б., Коваль Н. І. Удосконалення методики складання та аналізу фінансової звітності підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. № 6. С. 367 – 372.
31. Кучеренко Т. Финансовая отчётность как составляющая экономических наук. *Бухгалтерский учёт и аудит*. 2008. № 9. С. 21 – 29.
32. Малик О. В. Формування механізму управління фінансової безпеки підприємства: дис... кандидата екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2016. 263 с.
33. Малышкин А. И. Финансовая отчетность предприятия: Международные и национальные стандарты: учеб. пособ. Киев – Львов, 2009. 280 с.
34. Мартинюк В. П., Зволяк Ян, Баранецька Ольга. Фінансова безпека: навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2016. – 264 с.
35. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Львів, 2011. 380 с.

36. Морозова В. Л. Проблема формирования рациональной структуры оборотных активов «платежеспособной» организации. *Экономический анализ: теория и практика*. 2007. № 14(95). С. 24–28.

37. Національні особливості переходу на МСФЗ та їх вплив на оподаткування. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/september/issue-77/article-39538.html>.

38. Орлов І. В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань: теорія і методологія: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 400 с.

39. Петренко Н. І. Місце та роль аналізу стану пасивів в системі аналізу фінансового стану підприємства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. 2 (23). С. 276 – 289.

40. Підлужна Н. О. Організація управління економічною безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01. НАН України. Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2003. 20 с.

41. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 630 с.

42. Портнова Г. О., Антоненко В. М. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 345 – 355.

43. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування органами Державної казначейської служби України форм фінансової звітності Наказ Державної казначейської служби України № 28 від 25.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0028840-19#n8>

44. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0336-13>

45. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>
46. Прокопішина О. В. Управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Харківський національний економічний ун-т. Х., 2009. 20 с.
47. Редченко К. Маленькими шагами к большому успеху: кайзен-костинг. URL: Internet [http:// Kaizen_Costing. Htm](http://Kaizen_Costing.Htm).
48. Рета М. В., Шимко Н. І. Діагностика фінансового стану як інструмент управління фінансовою безпекою підприємства. *Сборник научных трудов «Вестник НТУ «ХПИ»: Технічний прогрес та ефективність виробництва*. 2013. № 67. С. 80 – 90.
49. Річна фінзвітність: основні вимоги. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/january/issue-07/article-42040.html>
50. Самарцева А. Е. Значение малого и среднего предпринимательства в обеспечении экономической безопасности России. URL: [https://sibac.in-fo/archive/economy/6\(43\).pdf](https://sibac.in-fo/archive/economy/6(43).pdf)
51. Стаднюк Т. В., Татушко Т. А. Теоретичні основи аналізу зобов'язань суб'єктів господарювання. *Агросвіт*. 2014. № 8. С. 60 – 65.
52. Стельмащук А. М. Методичне забезпечення аналізу і прогнозування показників бухгалтерської фінансової звітності. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_2/86.pdf.
53. Сулим М. В., Пенцак О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. Львів : «Новий світ – 2000», 2011. 330 с.
54. Теорія бухгалтерського обліку: монографія. М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін.; за ред. Л. В. Нападовської. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. 735 с.

55. Управління фінансово-економічною безпекою. За ред. чл.-кор. АПН України, проф. В. С. Сідака. К.: Дорадо-Друк, 2010. С. 13 – 112.
56. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. К.: УБС НБУ, 2014. Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. 831 с.
57. Фінанси підприємств: теоретико-методичне забезпечення формування та відтворення: монографія. За заг. ред. к.е.н., проф. І. В. Журавльової. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 428 с.
58. Фінансова безпека підприємства: навч. посіб. Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 304 с.
59. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон. Тернопіль: ТНЕУ. 2016. 304 с.
60. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.
61. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
62. Черниш С. С., Діагностика фінансового стану підприємства. *Інноваційна економіка*. 2010. № 3. С. 111 – 113.
63. Черняк Г. М. Оцінювання рівня економічної безпеки енергетичних підприємств в умовах євроінтеграції. URL: [file:///C:/Users/Olga/Downloads/45198-90772-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Olga/Downloads/45198-90772-1-PB%20(1).pdf)
64. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є. Фінансовий облік II: навчальний посібник. К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 308 с.
65. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. № 3. С. 173 – 180.

